

ירגה זאיסאנו ארטה Yirga Zeysanu Ratie

00:00:13:10 00:00:00:00
שמי ירגה זאיסאנו ארטה, שמו של אבי
זאיסאנו, שמה של אמי אסתר יאיך.

00:00:17:12 00:00:13:14
אסתר יאייה?
-אסתר יאיך.

00:00:24:19 00:00:17:15
אני יכול לספור עד שבעה שמונה
דורות אחורה.

00:00:36:20 00:00:26:08
מצד אמא שלי, ווגשום הוליד את
אמסלה, אמסלה הוליד את אירטהון,

00:00:42:10 00:00:38:01
אירטהון ילדה את הדר,
הדר ילדה את יימאם,

00:00:47:01 00:00:43:12
יימאם הוליד את אמסלום,
אמסלום הוליד את רובא,

00:00:56:03 00:00:47:18
רובא הוליד את סהלה,
וסהלה התחתן עם סיפרא,

00:01:01:22 00:00:56:08
והוליד את יאיך, יאיך התחתן
עם אברש והוליד את אסתר

00:01:09:20 00:01:03:01
אסתר נישאה לזאיסנו וילדה את ירגה.
זה בעצם מצד אמי בצד אבא שלה.

00:01:15:05 00:01:10:24
ומצד אמי בצד אמא שלה,
אתחיל מאנקולל,

00:01:20:07 00:01:15:11
אנקולל התחתן עם יילקו והוליד את
גפו, גפו הוליד את יוסף,

00:01:24:10 00:01:20:19

יוסף הוליד את סיפרא
סיפרא התחתן עם סהלו

00:01:31:09 00:01:24:16

והוליד את אברש, אברש נישאה ליאיך
וילדה את אסתר, ואסתר ילדה את ירגה

00:01:43:08 00:01:31:25

ירגה זה אנוכי. כל האחים
והאחיות של אמי מונים אחד עשר.

00:01:51:17 00:01:44:08

מה שמעניין כאן הוא שחלק מהשמות
שלהם הם שמות תנכיים.

00:02:02:10 00:01:52:00

וואסה, האח הבכור, טספאיה, רדאי
רובל, אסרס, פיקדו, אברהם,

00:02:13:09 00:02:02:18

אסתר, טקל, ישי ואיוב.
מצד אבא שלי, גפו הוליד את קאסה,

00:02:19:24 00:02:13:13

קאסה התחתן עם מינטמיר והוליד
את ארטה, ארטה הוליד את זאיסאנו.

00:02:24:17 00:02:20:02

זה מצד אבא שלי מצד אבא שלו.
ומצד אמו של אבא שלי,

00:02:31:12 00:02:24:20

אברהם הוליד את יעקב,
יעקוב את ברך, ברך את טספאי,

00:02:36:23 00:02:32:09

טספאי התחתן עם בירצ'קו והוליד
את צגה-עמלק, צגה-עמלק את וובטה,

00:02:47:09 00:02:37:04

וובטה את זאיסאנו וזאיסאנו את ירגה.
לרטה שישה ילדים סך הכל.

00:02:54:03 00:02:48:21

ביטאולינ' רטה, סנקה ארטה,

זאיסנו ארטה, יאמרות ארטה,

00:02:56:12 00:02:54:05

ביוש ארטה ומהירט ארטה.

00:03:09:19 00:02:57:19

אנחנו, הילדים של זאיסאנו,
מונים סך הכל 15 אחים ואחיות.

00:03:18:05 00:03:10:13

אבל לא כולנו נולדנו מאותה אמא,
שישה מהם נולדו מאמהות אחרות,

00:03:21:10 00:03:18:11

חלקם נולדו לפני שאבי התחתן עם אמי
וחלקם נולדו מנישואיו אחרי מות אמי.

00:03:28:20 00:03:24:02

והייתה בת לאמי
לפני שהתחתנה עם אבי.

00:03:34:06 00:03:29:03

אנחנו שמונה אחים מאותו אבא ואמא.
סך הכל אנחנו שישה עשר.

00:03:41:18 00:03:35:01

מתוך השישה עשר, שלושה נפטרו.
כל השאר בחיים, תודה לאל.

00:03:44:10 00:03:41:25

אנחנו משפחה גדולה.
כן, ממש.

00:03:49:15 00:03:45:13

היו לך שמות אחרים?
מה?

00:03:53:09 00:03:49:18

דודים, סבים וסבתות
קראו לך בשמות אחרים?

00:03:58:06 00:03:54:00

לא, רק ירגה.
מה פירוש השם?

00:04:00:12 00:03:58:08

למה קראו לך ירגה?

00:04:04:03 00:04:00:15
יש שתי סיבות למה קראו לי ירגה,

00:04:10:15 00:04:04:06
ראשית, כי אמי ואבי לא היו להם
מספיק ילדים ביחד בהתחלה,

00:04:17:20 00:04:10:20
כשנולדה הבת הראשונה,
קראו לה "אמייה", לימים גרה בנתניה,

00:04:26:00 00:04:17:22
שפירושו, "אמייה, אם-בייה", אני
שותק, לא אספר לאף אחד, מרוב שמחה.

00:04:32:04 00:04:26:15
לאחר מכן, נולד אחי הגדול, אבוהיי.

00:04:37:20 00:04:32:07
אמא שלי הייתה מספרת לי
שפחדה מאוד שימות.

00:04:39:12 00:04:38:01
למה?

00:04:46:06 00:04:39:14
כי הרבה ילדים שלה נפטרו בעבר.
וכתוצאה מכך הייתה מסתירה אותו,

00:04:55:00 00:04:46:11
כמו נזיר או תשמיש שלא רוצים לחשוף
אותו כך הייתה מתייחסת אליו,

00:05:01:04 00:04:55:02
לכן קראה לו אבוהיי.
לאחר מכן נולדה אחותי הגדולה,

00:05:05:08 00:05:01:07
אמבט, היא באמת אמבט (מלכה), הייתה
ממש יפה, למעשה כולן במשפחה יפות,

00:05:11:06 00:05:05:10
אבל היא הייתה הרבה יותר יפה מכולם.
כיום היא גרה ברמלה.

00:05:20:13 00:05:11:09
אחרי שהיא נולדה, יש שתי בנות ובן
להורים. כשאני נולדתי, הבן השני,

00:05:23:06 00:05:20:17
קראו לי ירגה, כלומר,
שימשיך המצב בתכונת זו.

00:05:29:17 00:05:23:10
שימשיכו לחיות, שלא ימותו.
שנית, באותו יום שאמי הייתה בצירים

00:05:32:17 00:05:29:20
היה אי סדר בסביבה...
-כלומר?

00:05:39:21 00:05:32:21
אנשים הסתכסכו ונוצר אי סדר
ואבא שלי התערב בסכסוך זה,

00:05:51:25 00:05:39:24
לכן קראה לי "ירגה" שהסכסוך יירגע,
שהסדר יחזור.

00:05:59:09 00:05:52:04
חוץ מזה, לא הייתי ילד נמהר ומתרוצץ
כי בדרך כלל קוראים בשם ירגה,

00:06:06:04 00:05:59:11
לילדים נמהרים, פזיזים ומתרוצצים.
לי קראו ירגה מהסיבות שציינתי.

00:06:15:08 00:06:06:06
ממש יפה. איך קוראים
למקום שבו נולדת?

00:06:22:12 00:06:15:11
למה קוראים לו כך?
איך זה נראה?

00:06:28:15 00:06:22:16
נולדתי במקום שנקרא
"שמברה-ווחה גבר'אל".

00:06:35:20 00:06:28:19

זה נמצא באזור ווגרה
שבמחוז גונדר.

00:06:43:15 00:06:37:05
שמברה-ווחה, תמיד נאמר עליו שהוא
אדמה של אבא שמברה

00:06:48:04 00:06:43:17
אבא שמברה היה יהודי זקן שחי
באזור וולקה.

00:06:52:02 00:06:48:06
לכן המקום נקרא "שמברה-ווחה",
על שמו.

00:06:59:23 00:06:52:04
הוריי גרו שם, אני נולדתי שם,
גם אבא שלי נולד שם.

00:07:07:22 00:07:00:05
אחרי זה עזבנו את שמברה-ווחה
ועברנו לגן שלאמה.

00:07:12:01 00:07:07:25
זהו מקום הנמצא
במרחק מה מאיפה שגרנו.

00:07:16:09 00:07:12:03
השם "גן שלאמה", מצד אחד,
זהו שם תואר מכובד, לנשים

00:07:25:10 00:07:16:12
העוסקות בקדרות כלי חרס, ומצד שני,
האדמה עצמה לא הייתה שייכת לנוצרים

00:07:26:24 00:07:25:12
אלא ליהודים.

00:07:33:07 00:07:27:03
לאמי היה שם נכס, אדמה,
לכן עברנו לשם.

00:07:36:15 00:07:33:09
זה לא היה לכם נכס בשמברה-ווחה?

00:07:42:10 00:07:36:18

לא בדיוק, כי אמנם גרנו שם
אבל זה לא היה מוגדר כנכס שלנו.

00:07:47:01 00:07:42:25
באיזה גיל עברת לגן שלאמה?

00:07:54:12 00:07:47:04
הייתי מתחת לגיל 9.
מלאו לי 9 שנים אחרי שהגעתי לשם.

00:08:01:06 00:07:55:19
עד גיל 9, לא עסקתי בשום עבודה
כי לא היו נותנים לי עבודות.

00:08:07:11 00:08:01:09
למה?
- כי הייתי ילד מפונק.

00:08:14:19 00:08:08:07
לא ידעתי לשמור על פרות ולא על
עגלים. הייתי קצת עוזר בבית.

00:08:24:20 00:08:15:00
כשהגעתי לגיל 9, אבי אמר לי בצחוק,
שהוא לוקח אותי ללמוד בבית ספר.

00:08:29:11 00:08:24:22
לפני שנגיע לענייני בית ספר,
ספר לי איך נראה האזור.

00:08:38:02 00:08:29:16
האזור כולו, גם בנקר
וגם גן שלאמה ממוקמים על קצה הר.

00:08:45:12 00:08:38:11
ניתן לחלק את אתיופיה
לשלושה אזורים גיאוגרפיים.

00:08:49:16 00:08:45:14
הראשון, אזור קולא, אזורים מאוד
חמים, שמשיים וצחיחים.

00:08:54:14 00:08:49:18
אלה אזורי שפלה ולא הררים. ניתן
לראות מהאזור שלי אזורים מרוחקים

00:08:58:18 00:08:54:16

עד כדי אזור ארמצי'הו וגבול סודן.
רואים מקומות מאוד יפים.

00:09:05:09 00:08:59:10

גם גן שלאמה אותו דבר, משם אפשר
לראות את אזורי קולא מרבה

00:09:11:07 00:09:05:12

ואזורים חמים אחרים.
לכן היו אלה מקומות יפים.

00:09:21:07 00:09:11:19

סוג אחר של תוואי שטח הוא מסוג
אדמה שבוולקה, זוהי אדמה בצבע שחור.

00:09:32:02 00:09:21:09

בקיץ, ללא צורך ביותר מדי גשם, מגדלים
עליו אפונה, "אביש", "גואיה" וחיטה

00:09:38:14 00:09:32:07

ו"טף". מגדלים עליו בשיא הקיץ.

00:09:49:10 00:09:39:07

כשמגדלים זרעים על ה"וולקה", בקיץ,
על הסוג השלישי של האדמה "גמא",

00:09:51:03 00:09:49:12

קוצרים את היבול.

00:09:53:20 00:09:51:08

"גמא"?

-קוראים לסוג האדמה "גמא".

00:10:00:10 00:09:54:10

בעוד שקוצרים את החיטה וה"דורנ'א"
על ה"גמא", מנגד על הוולקה.

00:10:07:02 00:10:00:18

גודל יבול והכל ירוק.
אנשים שעוברים בסביבה באוטובוס

00:10:12:20 00:10:07:05

נדהמים מהיופי. האדמה של אזור
ווגרה היא מיוחדת.

00:10:20:08 00:10:12:23

כשהייתי קרוב לגיל 9,
הייתי יוצא לרעות כבשים.

00:10:26:17 00:10:20:22

אחת הכבשות הייתה בצירים ללדת,

00:10:31:07 00:10:26:24

איך שרגל העובר יצאה החוצה,
ניסיתי לעזור לה,

00:10:40:03 00:10:31:12

ומשכתי את הרגל אבל הרגל נתלשה.
בעקבות כך הכבשה חלתה מאוד.

00:10:48:22 00:10:40:14

אז אבא רצה לשחוט אותה, אני אמרתי
לו שיחכה עוד קצת אולי מצבה ישתפר.

00:10:52:18 00:10:49:08

אבל הוא אמר שהכבשה
לא תישאר בחיים,

00:10:57:23 00:10:52:20

אבל אני ממשיך להגיד לו שהיא תלד
את החלק שנשאר בתוכה,

00:11:06:12 00:10:58:02

המשכתי ואמרתי לו שייתן לי אותה
כי אני יודע שהרגל נתלשה.

00:11:10:06 00:11:06:15

אבא אמר: למה לתת לי כיבשה חולה
ולקלקל את מזלי?

00:11:16:00 00:11:10:10

אמרתי לו שלא ידאג על זה
ושייתן לי אותה. בסוף נתן לי אותה.

00:11:18:25 00:11:16:05

הכבשה החלימה,
בהמשך ילדה תאומים.

00:11:22:10 00:11:19:02

אבא לא האמין, ושאל איך זה קרה.

00:11:26:09 00:11:22:13

היה לי קשר טוב
איתו, סיפרתי לו מה שקרה.

00:11:30:24 00:11:26:12

אהה לא סיפרת לו אז, שמשכת ברגל?
-לא, לא סיפרתי לו.

00:11:36:23 00:11:31:02

כשסיפרתי הפעם, בהתחלה כעס מאוד
אבל אחר כך צחק.

00:11:44:21 00:11:37:16

אני זוכר כילד, היה לי קשר הדוק
עם אבא שלי.

00:11:46:19 00:11:44:25

איך היה הקשר ביניכם?

00:11:52:14 00:11:46:22

מאוד אהבתי אותו. הייתי ישן מחובק
איתו. כשהוא לא נמצא,

00:11:59:08 00:11:52:16

הייתי ישן מחבק את החולצה שלו.
תמיד הייתי עושה כך.

00:12:06:03 00:11:59:16

גם הוא לא היה יכול בלעדיו.
במקרה אחד, כשישנו מחובקים,

00:12:14:20 00:12:06:07

אני נזכרתי במה שהיה לי באותו יום,
וצחקתי, אבא התעורר ושאל מה קרה.

00:12:20:19 00:12:14:22

אמרתי לו שהכל בסדר.
שאל מה מצחיק אותי, קצת כעס גם.

00:12:24:12 00:12:20:24

אחר זמן מה, נזכרתי שוב פעם וצחקתי.

00:12:29:25 00:12:24:14

אבא העיר את כל האחים והאחיות שלי,
אמר להם כנראה שקרה לי משהו נורא,

00:12:35:20 00:12:30:15

כולם התחילו לדאוג
אבל אני המשכתי לצחוק.

00:12:40:09 00:12:36:07

אתה זוכר מה הצחיק אותך?

00:12:47:12 00:12:40:22

נזכרתי במה ששיחקתי עם החברים
באותו יום, כל מני משחקים ששיחקנו.

00:12:52:20 00:12:47:17

אבא אף פעם לא נתן לי מכות כעונש.

00:12:56:22 00:12:53:07

מהו עשה כשחשב שקרה לך דבר
נורא כלשהו?

00:13:07:19 00:12:57:02

הכינו "בונה", אבא לא ידע לקרוא
תהילים אבל התחיל להתפלל לשלומי.

00:13:10:21 00:13:08:02

עד לבוקר התפלל ולא חזר לישון.

00:13:12:25 00:13:11:03

ואתה? חזרת לישון?

00:13:20:24 00:13:13:03

כן, אני חזרתי לישון.
מה שעוד אני זוכר לגבי אבא שלי הוא,

00:13:26:18 00:13:21:03

פעם אחת עשיתי משהו שהכעיס אותו,
הוא דרש ממני שאגש אליו.

00:13:30:06 00:13:26:22

ואני שאלתי אם הוא הולך לתת לי מכות
הוא המשיך לדרוש שאגש אליו,

00:13:36:16 00:13:30:09

אמרתי לו אם הוא הולך לתת לי
מכות אני לו אגש אליו והתחלתי לרוץ,

00:13:44:25 00:13:36:20

הוא עוקב אחריי בריצה, רצתי מרחק

גדול בכיוון עליה להר.

00:13:50:04 00:13:45:02

אבא התעייף תוך כדי ריצה אחריי,
אומר לי לעצור ואני בשלי, עונה שאעצור,

00:13:53:06 00:13:50:07

אם הוא לא ייתן לי מכות. כך הוא
חוזר על זה ואני ממשיך לדרוש.

00:13:57:15 00:13:53:09

בסוף גם אני התעייפתי, שאלתי אותו
שוב אם הוא לא ייתן לי מכות, אעצור.

00:14:02:24 00:13:57:22

הוא הבטיח שלא ייתן לי מכות.
עצרתי. הוא ניגש אליי ותפס לי ביד.

00:14:09:24 00:14:03:02

אמרתי לו שהוא הבטיח שלא ייתן לי
מכות וחוזר על זה שוב ושוב.

00:14:14:03 00:14:10:03

העמיס עליי אבן גדולה
ולקח אותי הביתה.

00:14:20:03 00:14:14:06

במשפחה, כולם יודעים על
הקשר המיוחד ביני לבינו.

00:14:22:16 00:14:20:04

אחרי שהגענו הביתה,
אמר לי לעמוד לידו,

00:14:24:17 00:14:22:19

ואני שוב אומר לו שהוא הבטיח
שלו ייתן לי מכות,

00:14:26:13 00:14:24:21

הוא ענה, אני לא נתתי לך מכות.
אמרתי לו,

00:14:29:04 00:14:26:15

גם להעמיס עליי אבן
זה כמו לתת לי מכות.

00:14:36:20 00:14:29:09
אחרי זמן קצר אפשר לי להוריד את
האבן ושלא יקרה שוב שאני אסרב לו.

00:14:41:14 00:14:36:25
אבא ואני היינו חברים קרובים,
האחים האחרים מקבלים מכות כעונש

00:14:45:05 00:14:41:23
אבל אני אף פעם לא קיבלתי מכות.

00:14:49:20 00:14:45:07
כעת אנחנו מגיעים לנושא הלימודים.

00:15:00:20 00:14:50:06
כל פעם שאבא היה הולך לעיר דבט,
דוד שלי, קייס אסרסה,

00:15:07:23 00:15:00:21
אחיה של אמי, שהתנצר, הוא עבד
עם המיסיונרים, היה מבקש מאבא לתת לו

00:15:14:08 00:15:07:25
ללמד אותי בבית ספר,
זה לא לימודי דת אלא לימודים רגילים

00:15:19:05 00:15:14:11
ההורים לא הסכימו כי פחדו
שיהפוך אותי לנוצרי.

00:15:21:20 00:15:19:10
במקרה איזה יום כשיצא
לכיוון דבט,

00:15:26:14 00:15:21:22
אבא שלי ביקש ממני שאסדר
את רתמת הסוס שלו ואלך איתו.

00:15:28:24 00:15:26:16
מה זה אומר רתמת הסוס שלו?

00:15:33:22 00:15:29:02
כי הוא רוכב על סוס,
שמים רתמה על גבי הסוס.

00:15:36:04 00:15:33:24

איך מכינים ומסדרים את זה?

00:15:41:22 00:15:36:09
יש רתמה ששמים על גמ הסוס,
סוג של מושב שעליו יושבים.

00:15:47:04 00:15:42:01
אני ישבתי על הסוס מאחורי אבא.

00:15:56:19 00:15:47:09
איך שעברנו את דבט בדרכנו
להמייסיונרים, נחשפתי לראשונה בחיי

00:16:06:00 00:15:56:21
וראיתי אדם לבן. הייתי בן 9. קראו לו
מסטר סידלר, גרמני, לבן וגבוה.

00:16:12:11 00:16:06:04
לא חשבתי שזה בן אדם, ייצור מוזר
ומשונה. לפי הצורה שלו נראה בן אדם.

00:16:17:14 00:16:12:12
מה עשית?
-בהיתי בו, היה זה ייצור מוזר.

00:16:23:02 00:16:17:18
פחדת ממנו?
-הוא היה מדבר איתם לכן פחדתי פחות.

00:16:29:23 00:16:23:06
אבל הוא נראה מפחיד וענק
ולבן כמו קיר. הוא היה זר לי.

00:16:36:04 00:16:30:00
שאלו את אבא שלי לכמה זמן
הוא ירצה שאני אלמד.

00:16:41:17 00:16:36:06
ענה באופן שרירותי ארבע שנים.
אמרו לו לחתום והוא חתם.

00:16:48:00 00:16:41:20
אמר לי דברי חיזוק, שהוא יגיע
מהר אם לא אסתדר והלך.

00:16:52:02 00:16:48:03

כשיצאתם מהבית סיפר לך
לאן אתם הולכים?

00:16:56:07 00:16:52:04
לא זוכר אם סיפר למשפחה או לא.
-לך סיפר לאן אתם הולכים?

00:17:01:04 00:16:56:11
לא, לא סיפר לי. הוא אמר לי
שאני הולך ללימודים אבל לא סיפר

00:17:09:03 00:17:01:07
לי איזה בית ספר או אם זה
אצל המיסיונרים או רגיל או לימודי קס.

00:17:17:13 00:17:09:05
הכניס אותי לשם וחזר הביתה.
היו שם הרבה ילדים שלומדים.

00:17:23:21 00:17:17:16
לכולם היו בגדים חדשים, חולצות
חדשות ומכנסיים חדשים,

00:17:28:16 00:17:23:24
יש להם כדורים למשחקים
יש להם הכל, הכל מאורגן אצלם.

00:17:32:00 00:17:28:20
קינאתי מאוד ורציתי להפוך
להיות כמוהם מיד.

00:17:35:09 00:17:32:03
רצית להיות כמוהם?
לא פחדת כשאבא עזב אותך?

00:17:45:18 00:17:35:11
לא, לא פחדתי. אני רק רציתי להיות
כמוהם. הם יודעים קרוא וכתוב,

00:17:52:11 00:17:45:20
אני הייתי שמח מאוד
לו יכולתי להיות כמוהם בין לילה.

00:17:56:00 00:17:52:13
שלושה ימים לאחר מכן,
קיבלתי בגדים חדשים.

00:17:59:24 00:17:56:03
איך היו השלושה הימים הראשונים?
מה אתה זוכר מהימים הללו?

00:18:04:07 00:18:00:02
נכנסתי ללימודים, אני לא יודע
קרא וכתוב, תלמידים אחרים יודעים.

00:18:12:16 00:18:04:09
התחילו ללמד אותי לבד, בנפרד.
אוכל ביחד, ישנים באותו חדר,

00:18:17:10 00:18:12:17
במיטות קומותיים.
מצאתי חברים שם.

00:18:21:24 00:18:17:18
ביום השלישי, אחי הגיע עם סוס
כדי לקחת אותי הביתה.

00:18:26:14 00:18:22:06
אמר בוא נלך הביתה, עניתי לו
שאני לא הולך הביתה, שאני נשאר.

00:18:31:17 00:18:26:17
אמר שאבא מאוד כואב ועצוב,
מרגיש שהוא מכר אותך.

00:18:35:15 00:18:31:20
אמרתי שאני לא חוזר הביתה,
בסוף נשארתי שם.

00:18:38:02 00:18:35:18
הוא חזר לבד, בלעדיך?
כן, חזר לבד.

00:18:41:22 00:18:38:04
הוא הלך וסיפר לאבא
שהכל בסדר איתי,

00:18:50:21 00:18:41:24
שאפילו קיבלתי בגדים חדשים ושטוב
לי ושאני שמח, שאין לי בעיות שם.

00:18:57:20 00:18:50:24

אני כל כך רוצה ללמוד קרוא
וכתוב כמה שיותר מהר,

00:19:01:21 00:18:58:07
מה שמלמדים בבית ספר לא הספיק לי.

00:19:17:20 00:19:02:00
ביום ראשון, שלישי וחמישי מקבלים
בארוחת בוקר ביצה אחת ובננה אחת,

00:19:22:06 00:19:17:23
בנוסף לתה ולחם. בשאר הימים ארוחת
בוקר מורכבת רק מתה ומלחם.

00:19:25:11 00:19:22:08
לכן סגרתי עסקה עם החברים, עם אחד
החברים שיעזור לי ללמוד אמהרית

00:19:29:18 00:19:25:14
בתמורת הביצה מארוחה
שלי, עם החבר השני סגרתי לתת לו,

00:19:38:12 00:19:29:22
את הבננה שלי ושהוא
ילמד אותי אנגלית. מתחילים מכיתה א'.

00:19:45:07 00:19:38:14
לי נשארו רק תה ולחם לארוחת בוקר.
אחרי שלושה או ארבעה חודשים,

00:19:53:03 00:19:45:13
במבחן בסוף הסמסטר הראשון,
אני הייתי יותר מכולם וקפצתי כיתה.

00:20:05:10 00:19:53:09
שנייה, אחרי שהגעת לפנימייה,
לא התחברת בן רגע עם התלמידים,

00:20:11:19 00:20:05:15
בתור תלמידים חדש, איך היה המקום?
איך הייתה נראית הפנימייה?

00:20:16:23 00:20:11:23
כמה תלמידים בכיתה?
איך המורים מלמדים?

00:20:23:03 00:20:17:00
האם מקבלים מחברות, עפרונות ועטים?
תסביר לי על כל זה.

00:20:29:11 00:20:23:05
המקום נמצא מחוץ לעיר דבט,
צפונה ממנה.

00:20:34:22 00:20:29:14
היה זה בעברו בסיס צבאי של
הצבא האיטלקי.

00:20:41:18 00:20:34:24
הפרנג'ים (לבנים), שמו עליו גדר
מסביב. יש מתחם למשחקי ילדים.

00:20:44:20 00:20:41:21
ברמה של מתקנים למשחקי
ילדים שיש בארץ.

00:20:48:10 00:20:44:23
איזה?
-יש דשא, מן שמורה,

00:20:54:05 00:20:48:14
סוג של פרק עם עצים יפים.
הכל מושקע ושמור.

00:21:07:00 00:20:54:07
היו כיתות לימוד יפות, עשויות מקש.
כל כיתה בנויה לכ-20 תלמידים.

00:21:12:24 00:21:07:06
בדרך כלל לומדים בכיתה פחות מ-20 כי
מביאים את התלמידים אחרי חיפושים.

00:21:23:24 00:21:13:05
לא מקבלים כל מי שרוצה.
מלמדים שם עד כיתה ד'.

00:21:34:09 00:21:25:01
כשמגיעים לכיתה ה', שולחים אותם
לבית ספר ממשלתי בדבט,

00:21:42:05 00:21:34:11
וכל סוף יום חוזרים לפנימייה מדבט.

חדרי שינה,

00:21:50:16 00:21:42:07
יש מבנים לבנים ולבנות בנפרד.
-כמה ילדים ישנים באותו חדר?

00:21:55:09 00:21:50:19
עד 12 או 13. ישנים על מיטות
קומותיים.

00:22:02:18 00:21:55:10
כלומר, חדרי שינה גדולים מאוד?
-כן, אלו היו חדרים גדולים מאד.

00:22:12:04 00:22:02:22
תסביר לי על סדר היום שלכם,
מי מעיר אתכם בבוקר?

00:22:17:06 00:22:12:08
מה אתם עושים אחרי שאתם קמים?
מה אתם עושים אחרי הצהריים, בהפסקות?

00:22:20:16 00:22:17:08
ובערב עד שאתם הולכים לישון?
תסביר לי בבקשה על כל זה.

00:22:36:23 00:22:20:18
יש צלצול בבוקר, הפרנג' ישן במבנה
במרחק מה ממנו, הענבלית מחוברת

00:22:45:15 00:22:37:02
בחבל ארוך, בין מגורי התלמידים
למגורי הפרנג' ומצלצל מהבניין שלו.

00:22:52:21 00:22:45:21
איזה חבל זה?
זה חבל חשמלי?

00:22:59:00 00:22:52:23
זה חוט כמו מטען פלאפון. כשהוא לוחץ
עליו מהבית שלו, זה מצלצל אצלנו.

00:23:06:02 00:22:59:02
גם בחדר אוכל יש צלצול.
בבוקר יש צלצול כדי להעיר אותנו,

00:23:10:01 00:23:06:05

כמה זמן לאחר מכן, יש צלצול
להגיע לארוחת בוקר.

00:23:15:24 00:23:10:04

היה לכם מדריך או שאתם קמים לבד?
-רק צלצול ואנחנו קמים לבד.

00:23:27:08 00:23:16:02

אחרי ארוחת הבוקר, יש צלצול
וכולם הולכים לכיתה. זמן זה זמן.

00:23:35:05 00:23:27:20

אם תישאר ישן למרות הצלצול?
-יש עונש. במקום הלימודים,

00:23:40:18 00:23:35:12

יישלח לחפור באדמה, כעונש.
מקבלים מכות, היה מכה אותנו.

00:23:43:06 00:23:40:20

הפרנג?
-כן, היה מכה אותנו.

00:23:51:11 00:23:43:08

בדרך כלל נתפסים בארוחת בוקר. מי
שקם באיחור, מגיע לחדר אוכל באיחור,

00:23:57:22 00:23:51:16

ונשאר מאחור בחדר אוכל.
מי שנתפס אוכל אחרי הצלצול,

00:24:09:01 00:23:57:24

זו נחשבת עברה. הוא היה אומר לאשתו
לצלצל ומתקדם לחדר אוכל,

00:24:15:17 00:24:09:03

כשהוא בפתח החדר אוכל, הצלצול נשמע,

00:24:22:20 00:24:15:19

מי שלא סיים לאכול,
נלקח ממנו האוכל ויישאר רעב.

00:24:26:17 00:24:23:01

הוא היה קפדן בזמנים.

00:24:32:24 00:24:26:21
אחרי שקמתם עד זמן ארוחת הבוקר,
מה אתם עושים?

00:24:40:17 00:24:33:03
קמים בבוקר, שוטפים פנים
והולכים לארוחת בוקר.

00:24:46:08 00:24:40:21
יש ברזי מים בחדר מגורים?
- לא, אין. משתמשים בדלי.

00:24:51:04 00:24:46:10
יש דלי מלא במים, לוקחים משם

00:25:02:07 00:24:51:12
לכל אחד מהתלמידים יש דלי מים?
לא, ממלאים דלי שכל אחד לוקח ממנו.

00:25:07:14 00:25:02:09
היה תור כדי לשטוף פנים בבוקר?
-כן, היה תור.

00:25:14:19 00:25:07:23
אחרי ששוטפים פנים, מתלבשים
ומסתרקים והולכים לחדר אוכל.

00:25:17:21 00:25:14:22
אחרי שמסיימים לאכול,
כשהצלצול נשמע,

00:25:19:21 00:25:17:24
חייבים להימצא בכיתה.

00:25:23:09 00:25:19:23
מיד אחרי הארוחה, הולכים לכיתה?
- כן. הולכים לכיתה ללמוד.

00:25:27:02 00:25:23:13
ואלה שהולכים ללמוד בדבט, גם כן
צריכים לצאת לדרך בהישמע הצלצול.

00:25:31:16 00:25:27:04
אחרת לא יגיעו בזמן.
הקפדה בזמן הייתה חשובה.

00:25:40:07 00:25:31:19
עד היום אני נבהל ומגיע כשעה
מוקדם למקום מפגש.

00:25:48:11 00:25:40:11
נענשת פעם?
כן, אבל זה לא בבית ספר.

00:25:52:16 00:25:48:15
פעם לקח אותי לאסמרה (בירת אריתריאה)
-מי?

00:26:02:25 00:25:52:21
מנהל בית הספר. אמר לי, בעוד שבוע
מהיום, נפגש כאן בשעה ארבע בדיוק.

00:26:07:06 00:26:03:02
בעוד שבוע?
-כן. היינו צריכים להישאר שם שבוע.

00:26:13:22 00:26:07:09
התאכסנו במלונות שונים. אבל אני
חייב להיות בזמן במקום שקבענו.

00:26:21:09 00:26:14:13
גר באסמרה, הגיס של אחותי קראו לו
זאודו זגייה, כיום גר בארץ.

00:26:27:13 00:26:21:14
הוא לקח אותי אליו והייתי איתו,
כל פעם שקמתי לצאת, אמר לי חכה חכה,

00:26:31:07 00:26:27:15
תיקח אתך לחם לדרך. אמרתי לו שהמנהל
ישאיר אותי לבד וייסע.

00:26:37:22 00:26:31:10
בסוף הגעתי למקום
באיחור של שלוש דקות בלבד.

00:26:42:08 00:26:37:24
הוא חזר לגונדר בלעדיי,
השאיר אותי באסמרה.

00:26:49:18 00:26:42:14
בן כמה היית?

-אז כבר הייתי גדול, בערך 18.

00:26:58:08 00:26:50:09
נבהלתי מאוד. לא היה לי כסף. אסמרה
מאוד רחוקה, יומיים נסיעה באוטובוס.

00:27:07:20 00:26:58:10
זאודו נתן לי כסף ושלח אותי
למחרת. הגעתי יומיים לאחר מכן.

00:27:13:19 00:27:07:23
כשהלכתי למנהל,
חיכה לי עצבני מאוד. איים עליי,

00:27:18:21 00:27:13:22
אמר לי האם להעיף אותך מבית הספר,
נעלמת לי כי אתה מכיר את המקום.

00:27:22:08 00:27:18:23
אמר לי שקבע איתי בארבע
ולא הייתי שם בזמן.

00:27:27:14 00:27:22:10
עניתי שאיחרתי בשלוש דקות.
"גם אם זו הייתה רק דקה זה איחור",

00:27:31:18 00:27:27:18
וזה לא אמור לקרות.
לא אשכח את היום ההוא.

00:27:36:11 00:27:31:20
אלה אנשים מאוד קפדנים,
גם הבריטים וגם הגרמנים.

00:27:40:02 00:27:36:17
מה עשית באסמרה במשך שבוע?

00:27:46:18 00:27:40:06
הסתובבתי עם חבר, שוטטנו בעיר.

00:27:49:22 00:27:47:01
למה הוא נסע לאסמרה?

00:28:03:08 00:27:50:02
הייתה לו עבודה, מייבא מכוניות
וכל מיני משלוחים.

00:28:06:09 00:28:03:14

זמן זה זמן.

-אכן, כן.

00:28:12:13 00:28:07:08

היו מלמדים לימודי דת?

00:28:23:00 00:28:12:23

על דת... לא היו מלמדים את הילדים.
אבל כמקצוע אחד, היה מקצוע "מורל",

00:28:33:05 00:28:23:03

אתיקה. בתחום זה מלמדים גם על
הברית החדשה ועל יציאת מצרים,

00:28:40:23 00:28:33:08

על הולדת ישו. יש מבחן על זה וצריך
לעבור אותו בהצלחה.

00:28:46:12 00:28:41:02

מה אתה הרגשת כיהודי?
הרי גם אבא שלך פחד שזה לא יקרה.

00:28:49:05 00:28:46:16

אתה זוכר איך הרגשתי לגבי זה?

00:28:53:10 00:28:49:07

קודם כל אין לי חיבור לדתות
ולא הרגשתי כלום.

00:29:01:17 00:28:53:13

שנית, הם לא היו מנסים להשפיע עלינו
הם מחפשים את המבוגרים.

00:29:08:16 00:29:01:21

לקחת את המבוגרים, לטבול אותם במים
קדושים ולהפוך אותם לנוצרים.

00:29:14:19 00:29:09:01

אבל אותנו, אחרי שמסיימים את
הלימודים עד כיתה ד, שולחים אותנו

00:29:16:22 00:29:14:22

לדבט. כשמסיימים את הלימודים
בדבט, חלקנו עוזבים למקומות אחרים

00:29:22:06 00:29:16:23

וחלקנו נשארים שם כמורים.
לכן לא הייתה השפעה עלינו.

00:29:24:10 00:29:22:08

הם ידעו שאתה יהודי?

00:29:26:24 00:29:24:12

כן, ידעו. מי שלא יהודי לא
מתקבל לבית הספר.

00:29:27:21 00:29:27:01

באמת?

-אכן, כן.

00:29:34:24 00:29:27:23

רק יהודים, "קמנטים" ואם מצליחים אז
גם מוסלמים. אבל לא מצאו מוסלמי.

00:29:36:09 00:29:35:02

מה זה "קמנט"?

00:29:43:25 00:29:36:12

גרים באזור גונדר אנשים משבט
"קמנט". כמו שבט של "פאלשים",

00:29:48:17 00:29:44:05

שבט ה"קמנטים", שבט ה"ווייטו".
באתיופיה יש שבטים רבים ושונים

00:29:52:01 00:29:48:20

וזה אחד מהם.

-במה הם מאמינים, ה"קמנטים"?

00:29:57:03 00:29:52:03

הם מאמינים באלוהים.
אבל הם שונים, יש להם גם שפה משלהם.

00:30:03:19 00:29:57:06

יש הרבה שוני. היום הם יותר
מאורגנים.

00:30:06:21 00:30:03:21

בעצם בית הספר נפתח בשביל הקבוצות
האלו, הנוצרים לא היו לומדים שם?

00:30:09:04 00:30:06:23

כן, היו הרבה תלמידים
מהקבוצות האלו.

00:30:12:13 00:30:09:06

לא היו נוצרים?
-לא היו נוצרים.

00:30:19:05 00:30:12:16

אחרי כמה זמן חזרת לראשונה הביתה?

00:30:29:23 00:30:19:08

בסוף הסמסטר, כשמגיע חג הפסח, חוזר
הביתה.

00:30:34:11 00:30:30:09

אחרי כמה חודשים חזרת?
-כשלושה חודשים אחרי שהגעתי לפנימייה

00:30:39:05 00:30:34:13

התגעגעת?
-אני מאוד התרגשתי להגיע הביתה.

00:30:49:16 00:30:39:19

לא רק אני, גם אבא שלי,
כשהגעתי הביתה אבא כבר ארגן לי תנ"ך

00:30:53:06 00:30:49:19

רגע, לפני שנגיע לשם, האם לא
התגעגעת לאורך כל הזמן הזה?

00:31:00:07 00:30:53:09

כלומר, שלושה חודשים זה הרבה זמן...
-התגעגעתי אבל אין לי זמן לגעגועים

00:31:09:09 00:31:00:10

להורים ולמשפחה, כי יש הרבה משחקים
עם הילדים בפנימייה, הרבה לימודים,

00:31:14:15 00:31:09:11

היינו קמים באמצע הלילה כדי לחזור
על החומרים שלמדנו. כשיש חופש,

00:31:20:24 00:31:14:17

אנחנו משחקים כדורגל ורצים, אין זמן

פנוי בכלל. כל זה לא נתן לי לחשוב

00:31:28:00 00:31:21:01

על המשפחה ולהתגעגע.
איך שיצאנו לחופשת סמסטר,

00:31:32:01 00:31:28:07

לקחתי את התיק ורצתי הביתה.

00:31:34:10 00:31:32:04

איך אתה חוזר הביתה?
האם אתה יודע את הדרך?

00:31:36:06 00:31:34:11

כן, אני מכיר את הדרך.
אני חוזר ברגל.

00:31:41:17 00:31:36:12

כמה זמן לוקח?
-כשעתיים ומשהו.

00:31:48:23 00:31:41:20

איך שהגעתי הביתה, מצאתי את אבא
בבית. נתן לי נשיקות,

00:31:50:15 00:31:49:01

גם שאר בני המשפחה נישקו אותי.

00:31:52:06 00:31:51:05

מה לבשת?

00:31:59:08 00:31:52:08

לבשתי בגדים יפים שקיבלת בפנימייה.
מכנסיים וחולצות יפות.

00:32:05:01 00:31:59:18

רק נעליים היו חסרות לי.
כשניסיתי לשבת, אמרו לי לחכות

00:32:08:01 00:32:05:20

כי רצו לסדר לי את המושב.
שמו לי "אגוזה", עור של כבש,

00:32:12:04 00:32:08:05

כמו לאורח מכובד. וישבתי.

00:32:21:16 00:32:12:06
כשרציתי לשתות מים, הביאו לי
בכוס זכוכית מכובדת.

00:32:28:04 00:32:21:20
את המים שלא סיימתי מהכוס, האחים
והאחיות נדרשו לשתות.

00:32:35:01 00:32:28:21
למה?
- כדי שהם יהיו כמוני, שילמדו

00:32:40:19 00:32:36:10
וממני נדרש לא לשתות
שאריות מים של אחרים

00:32:48:09 00:32:40:21
כי זה יהפוך אותי כמוהם וזה לא טוב.
הביאו לי אוכל, הכינו "בונה".

00:32:54:25 00:32:48:12
אחרי זה אבא קרא לאמבט,
אחותי הגדולה, וביקש ממנה שתביא לו

00:33:01:16 00:32:55:04
את הספר. הביאה ספר, אני נבהלתי
איזה ספר זה, כשראיתי היה זה תנ"ך.

00:33:11:23 00:33:01:20
אמר לי, חזרת מלימודים ועכשיו תקרא
בתנ"ך ותראה לנו מה אתה יודע.

00:33:18:21 00:33:12:11
למזלי ולמזלו, אני כבר יודע לקרוא
היטב תוך שלושה חודשים.

00:33:25:18 00:33:19:01
פתחתי את הספר וקראתי "בראשית
ברא אלוהים את השמים והארץ".

00:33:31:20 00:33:26:01
כשהסתכלתי על אבא ראיתי
שירדות לו דמעות מהתרגשות.

00:33:41:17 00:33:31:23
גם אני בכיתי אחריו.

מאותו רגע, כל פעם שנכנס לאריגה,

00:33:46:14 00:33:41:23
היה אומר לי בוא שב לידי ותקרא
בתנ"ך ואני הייתי יושב ומקריא לו.

00:33:50:25 00:33:46:16
הוא היה שומע אותי קורא, היה זה
כמו להאזין לשיר.

00:33:58:10 00:33:51:02
בשבתות הוא היה שוכב במיטה
והיה אומר לי להקריא.

00:34:03:14 00:33:58:12
הוא לא היה חושב שאני יכול להתעייף.
לפעמים אם אני מדלג או קורא לא נכון

00:34:08:16 00:34:03:18
היה אומר לי, רגע, איך זה יכול
להיות אתה קורא לא נכון, או שהם

00:34:14:13 00:34:08:17
כותבים ככה? תחזור על זה שוב.
אז הייתי קורא שוב ומתקן את הטעות.

00:34:23:10 00:34:14:16
כך בעצם, בזכותו, למדתי לקרוא היטב.
הוא קנה ארונית ושם בתוכה את כל

00:34:36:14 00:34:23:12
המחברות שכתבתי עליהן ועטים גמורים.
כל מה ששלי היה שם אותו שם.

00:34:45:07 00:34:36:19
עד שאני חוזר לפנימייה, לא הייתי
יכול לשחק עם אחים אם אבא נמצא.

00:34:48:04 00:34:45:09
אם הוא בבית היה אומר בוא שב
ותקריא לי.

00:34:52:03 00:34:48:06
לפעמים גם כשבאים אורחים,
היה אומר לי אולי תקריא להם גם.

00:34:55:06 00:34:52:06
זה לא מספיק שאני מקריא לו,
היה אומר לי להקריא גם לאורחים.

00:34:58:08 00:34:55:12
לא היה נמאס לך?
-היה נמאס לי מאוד.

00:35:01:02 00:34:58:11
אבל הוא לא היה עוזב אותי,
מה יכולתי לעשות!?

00:35:09:23 00:35:01:07
אני יושב ומקריא לו כל היום.
אבא שלי לא יודע לקרוא,

00:35:12:06 00:35:10:02
ניסה ללמוד אבל לא הצליח.

00:35:17:06 00:35:12:11
אבל הוא פותח את
המחברות שלי ומסתכל והיה אומר לי,

00:35:21:23 00:35:17:08
כאן סימנו לך וקשקשו לך באדום
כי לא כתבת נכון, נכון?

00:35:29:13 00:35:22:05
והיה שואל אותי מה כתבו לך כאן
באדום? אני צריך להסביר לו את כל זה.

00:35:33:12 00:35:29:18
אני עוד לא ראיתי הורים,
גם עם כל ההדרכות שמקבלים,

00:35:38:11 00:35:33:15
משגיחים על חינוך ילדיהם
כמו אבא שלי. היה אבא מדהים.

00:35:42:13 00:35:39:18
היו לכם אז חופשים ארוכים?

00:35:48:00 00:35:43:04
זה אותו דבר כמו היום. בחורף יש
חופש של חודשיים (החופש הגדול).

00:35:50:12 00:35:48:03

אהה חודשיים.
איך אתה היית מעביר את החופש?

00:35:58:11 00:35:50:14

בחורף אני חוזר הביתה, גם אז
לא עובד, ראשית כי אני לא יודע

00:36:03:05 00:35:58:13

לעבוד, לא חורש אדמות, שום עבודה
חקלאית לא ידעתי לעשות.

00:36:09:00 00:36:03:13

אחי הגדול ואחי הקטן עובדים בשדה,
אני הולך אליהם, מדבר איתם קצת

00:36:16:16 00:36:09:04

וחוזר הביתה. חוץ מזה, לא הייתי
עושה כלום. כשהם לוקחים את הפרות

00:36:22:02 00:36:16:18

לרפת וחולבים, הולך איתם ומשחק איתם.

00:36:25:18 00:36:22:14

אתה נשאר איתם לילה שם?

00:36:30:24 00:36:26:08

לפעמים כן, נשאר שם לילה.
זה לא נוח אבל נשאר שם.

00:36:36:19 00:36:31:04

האחים והאחיות שלך
לא היו מקנאים בך?

00:36:47:25 00:36:36:23

היו מקנאים. בדרך כלל במשפחות, האח
הקטן לא נותן פקודות לאחיו הגדול

00:36:50:08 00:36:48:02

האח הגדול נותן הוראות ופקודות.

00:36:54:24 00:36:50:16

אבל אצלנו, אני נותן הוראות
ופקודות לכל האחים,

00:37:01:19 00:36:55:04

גם אז וגם היום. היום אם אני נותן
חוות דעת שלי, תמיד הם הולכים לפי

00:37:06:07 00:37:01:24
מה שאמרת. גם האחים הגדולים
והאחיות הגדולות.

00:37:15:17 00:37:07:13
הם רואים בי מנהיג. אף פעם לא
אמרו "מי אתה בכלל" ודברים מסוג זה.

00:37:27:06 00:37:16:17
אני לא כל כך מכיר את התרבות שלנו
חוץ מדברים בולטים. הם מכירים היטב.

00:37:31:05 00:37:27:09
גם אנשים אינני מכיר הרבה.
לפעמים כשפוגשים אנשים

00:37:34:05 00:37:31:08
הם מכירים אותי לאנשים אחרים,
תכירו זה אח שלנו.

00:37:38:19 00:37:34:13
לפעמים אומרים לי כך לא עושים
לפי התרבות ואני מקשיב להם.

00:37:43:03 00:37:38:24
לגבי הלימודים,
למדת עד כיתה ד' בפנימייה?

00:37:54:04 00:37:43:09
כן, סיימתי בפנימייה ועברתי ללמוד
בדבט. למדתי בדבט עד כיתה ח'.

00:38:03:05 00:37:54:08
כשהייתי בכיתה ח',
הייתי בערך בן 19.

00:38:07:02 00:38:03:07
אז הכרתי את אשתי, אמא של ילדיי.

00:38:08:21 00:38:07:07
איך קוראים לה?
-ביוש.

00:38:11:08 00:38:08:24

הכרתי את ביוש...

00:38:18:02 00:38:12:23

למה אתה מתכוון כשאתה אומר, "הכרתי את ביוש"? כי אז היה זה ההורים...

00:38:25:09 00:38:18:07

לא, הכרתי אותה בסתר, מתכתבים בסתר ומוסרים אחד לשנייה.

00:38:32:14 00:38:25:15

אני רוצה לדעת מה אהבת אצלה איך ראית אותה בפעם ראשונה?

00:38:34:02 00:38:32:17

ספר לי קצת על אהבה.

00:38:38:16 00:38:34:05

היא הייתה גרה אצל דוד שלה ולא הייתה יוצאת מהבית בדרך כלל.

00:38:42:05 00:38:39:01

דוד שלה היה מנהל.
-מנהל של מה?

00:38:48:18 00:38:42:07

הוא היה מי שניהל את המורים, הפרנג'ים. גם לאשתו היה תפקיד

00:38:54:00 00:38:48:22

בכיר שם.
הבחורה לא הייתה יוצאת מהבית,

00:39:01:12 00:38:54:02

יוצאת משם רק כדי ללכת לבית הספר. היה לה שיעור מאוד ארוך, יש בה קסם,

00:39:09:01 00:39:01:15

כלומר?
-היה לה יופי מיוחד. משהו מושך.

00:39:20:07 00:39:09:10

כשראיתי אותה, אהבתי אותה. כתבתי מכתב ונתתי לה.

00:39:22:13 00:39:20:11
מה כתבת במכתב, אתה זוכר?

00:39:26:24 00:39:22:16
כתבת שאני אוהב אותה
ושאני רוצה להתחתן איתה.

00:39:34:13 00:39:27:10
ענתה לי שאנחנו עוד ילדים
ולא בוגרים מספיק.

00:39:44:02 00:39:34:15
התכתבנו הרבה בסגנון זה. לבסוף
הסכימה והתחלנו להיפגש בסתר.

00:39:47:14 00:39:44:09
נתנה לך את הסכמתה במכתב?

00:39:58:04 00:39:47:19
כן, במכתב. אחרי שנפגשנו בסתר
וראיתי שאנחנו אוהבים אחד את השנייה

00:40:03:09 00:39:58:09
ספרתי לאבא, לא מסתיר סודות ממנו.
אמרתי לו שאני מאוהב בה.

00:40:11:13 00:40:03:18
אבא שאל, מי זאת ומי ההורים שלה,
אמרתי לו מי הם.

00:40:15:16 00:40:11:15
הוא ענה, טוב, אני לו יכול להגיד לך
מה לעשות, לא מתערב בעניינך,

00:40:22:11 00:40:15:19
לאחים האחרים הוא מחליט בשבילם עם
מי להתחתן. אבל עליי לא התערב.

00:40:25:11 00:40:22:14
מה הוא אמר
על היותה נוצרייה?

00:40:28:20 00:40:25:13
הוא אמר, איך שאתה רוצה.

00:40:34:25 00:40:28:24

תעשה מה שטוב לך, אני לא יכול
להחליט בשבילך. תעשה כרצונך.

00:40:42:16 00:40:35:16

הסכמתי עם זה.
אחרי שסיימתי כיתה ח' מדבט,

00:40:52:08 00:40:42:25

דוד שלי רצה שאני אלך ללמוד בגונדר,
אז היו מן מלגות מהממשלה עד לסיום

00:41:01:00 00:40:52:10

כיתה י"ב, ואז לעבוד כמורים.
אבל אני לא רציתי לעזוב את החברה שלי.

00:41:11:22 00:41:01:18

אמרתי שאני רוצה ללמד בפנימייה.
דוד שלי התעצבן מאוד, מאוד כעס עלי.

00:41:18:24 00:41:12:05

אתה זוכר שדברת איתו על זה?
-לא, לא סיפרתי לו שאני מאוהב.

00:41:25:10 00:41:19:02

הוא רק רצה שאני אלמד ואתקדם
ושלא אכנע לבינוניות.

00:41:31:14 00:41:25:14

אחרי זה שלחו את חברה שלי
ללמוד בבית ספר "ג'נדה".

00:41:32:23 00:41:31:19

איפה זה נמצא?

00:41:39:22 00:41:32:24

מתחת לגונדר, בכיוון ל"גורגורה"
באזור "צ'ואהיט".

00:41:43:23 00:41:40:03

היה זה מתחם שנבנה בתקופת
הקיסר תיאודור.

00:41:44:23 00:41:43:25

זה רחוק?

00:41:50:00 00:41:45:00

כן, זה רחוק. מרחק
נסיעה של יום אחד באוטובוס.

00:41:55:23 00:41:50:05
הסיפור שלי איתה יצא החוצה, לכן
שלחו אותה לשם כדי שלא ניפגש.

00:41:57:23 00:41:56:01
זו למה שלחו אותה לשם?

00:41:58:25 00:41:58:02
כן, כדי שלא נמשיך בקשר.

00:42:05:00 00:41:59:02
רק רגע, אני רוצה לדעת
איך ידעת שהיא נשלחה לשם?

00:42:06:21 00:42:05:02
אנחנו מדברים.
-היא אמרה לך על זה?

00:42:14:01 00:42:06:24
כן, סיפרה לי על זה.
למה שולחים אותה לשם.

00:42:16:05 00:42:14:04
איך ידעתם שזו הסיבה?

00:42:22:15 00:42:16:08
כי הם אמרו לה, זה כבר לא סוד.
הם לא רצו שאנחנו נתחתן,

00:42:34:14 00:42:22:24
אמרו שנחכה עד שהיא תסיים את
הלימודים, אבל אני לא רציתי לחכות

00:42:44:07 00:42:36:08
לכן שלחתי הודעה
למקום לימודים שלה, "צ'ואהית"

00:42:46:03 00:42:44:11
מה זאת אומרת, 'שלחתי הודעה'?

00:42:53:24 00:42:46:06
כלומר, התקשרתי לשם ואמרתי
שיגידו ל"ביוש" שיש הוראה מדבט

00:43:03:14 00:42:54:01

שהיא תבוא לגונדר. אותו בן אדם הלך
ומסר את ההודעה. היא חשדה שזה ממני.

00:43:10:02 00:43:03:20

היא ארגנה את התיק שלה ובאה לגונדר
היה לה מלווה שבא איתה,

00:43:15:04 00:43:10:05

איך שהאוטובוס הגיע לגונדר, חייתי
בתחנה ואני רואה אותה באוטובוס

00:43:18:20 00:43:15:06

נופפתי לה בידי וסימנתי לה לרדת,
היא זרקה אל"י את התיק שלה וירדה

00:43:22:09 00:43:18:23

לפני שהמלווה שלה ירד מהאוטובוס,
האוטובוס נסע ולקח אותו איתו.

00:43:27:19 00:43:22:11

לקחתי אותה והסתרתי אותה.
המלווה חיפש ומצא אותי,

00:43:32:13 00:43:27:21

הוא בכה, אמר לי שיעיפו אותו
מעבודתו, אם לא ימצא את הבחורה.

00:43:38:00 00:43:32:18

למען האמת, ליבי יצא אליו...
-רגע, איפה הסתרת אותה?

00:43:40:16 00:43:38:07

תכננת מראש להסתיר אותה?

00:43:44:07 00:43:40:18

כן, חשבתי על זה מראש.
חשבתי על זה היטב.

00:43:50:06 00:43:44:20

אחרי שחיינו קצת במלון,
לקחתי אותה אצל דוד שלה,

00:43:56:08 00:43:50:11

שמבל באשה (זאודו טפרי) שגר ב"אזזו"

ונתתי לו אותה.

00:43:58:10 00:43:56:12

מה אמרת לו?

00:44:01:07 00:43:58:12

סיפרתי לו על הכל בלי להסתיר,
שאנחנו רוצים להתחתן,

00:44:09:18 00:44:01:10

אבל הם מתנגדים לזה.
אז הוא אמר, למה הם מתערבים,

00:44:14:15 00:44:09:20

מי שם את הפרנג' להחליט בשבילכם.
הוא הוסיף ואמר שהוא יחתן אותנו.

00:44:20:02 00:44:16:07

הדוד אירגן מסיבת חתונה.

00:44:23:10 00:44:20:06

ההורים שלה מעודכנים על כל זה?

00:44:27:03 00:44:23:13

אמא ואבא שלה אינם בחיים, נפטרו.
דוד שלה מחתן אותה.

00:44:32:06 00:44:27:16

למחרת בא הפרנג', הביא איתו את דוד
שלה שגידל אותה.

00:44:39:16 00:44:32:24

הדוד (שגידל אותה) תפס אותה ורצה
לתת לה מכות. צרח עליה מאוד.

00:44:49:22 00:44:40:14

לקחו אותה לבית של הדוד (שגר באזזו)
והוא ביקש לקחת עליה אחריות.

00:44:54:07 00:44:50:09

בסוף הדוד שגידל אותה והפרנג' חזרו
לביתם.

00:44:57:16 00:44:54:20

אחרי שהם חזרו, הלכתי אליה,
לבית של הדוד.

00:45:03:10 00:44:57:23
התחילה ההכנה לחתונה. משפחת הדוד
שלה נחשבת אמידה וידועה באזור.

00:45:07:10 00:45:03:13
ארגנו את החתונה והתחתנו.

00:45:14:18 00:45:07:14
כשהתחתנו לא היה לנו כלום ביד,
אין לנו כסף, לי ולאשתי אין עבודה.

00:45:21:12 00:45:14:20
שכרנו דירה בעיר גונדר
והתחלנו להתגורר יחד.

00:45:25:18 00:45:21:21
זו הייתה דירת שני חדרים.

00:45:28:01 00:45:25:20
מאיפה היה לכם כסף לשכירות?

00:45:31:08 00:45:28:15
היה לנו מעט כסף בשביל זה,
זה היה ממש מעט.

00:45:41:04 00:45:32:11
החברים שלנו מבית הספר, כל אחד קנה
לנו כלי בית כגון סיר בישול וכו'.

00:45:45:24 00:45:41:10
גם הדודים שלה נתנו לנו קצת.

00:45:52:20 00:45:46:10
כשהתחלתי לחפש עבודה, מצאתי עבודה
כפקיד בחברה שסוללת כבישים.

00:45:58:13 00:45:53:02
אין לי אפשרות לברור עבודות.
שלחו אותי ל"אדרקאי", במסגרת העבודה.

00:46:06:11 00:45:59:05
אשתי הייתה בהריון בזמן הזה.
-כמה זמן נסיעה ל"אדרקאי"?

00:46:13:02 00:46:06:17

אפשר להגיע תוך יום אבל עוברים
דרך "לימלימו" עם עליות ומורדות.

00:46:23:08 00:46:13:15
שכרנו דירה ב"אדרקאי". התפקיד שלי
היה ניהול כספי בניית הכביש,

00:46:35:01 00:46:23:11
מ"סלחלה" עד "ווקן", ניהול הוצאות
ומשכורות העובדים.

00:46:41:23 00:46:35:08
באפשרותי לנסוע בכל כלי רכב לכל
כיוון, להעביר סחורות זולות,

00:46:46:09 00:46:42:01
קרשים ועצים מיובשים לבעירה.
כל רכב של החברה תחת אחריותי.

00:46:56:02 00:46:46:13
מה היה מהות העבודה? היה זה
פרויקט לפיתוח תשתיות וכבישים?

00:47:02:21 00:46:56:05
לא, זה היה פשוט פרויקט
לתיקון כבישים שהאיטלקים בנו.

00:47:08:07 00:47:02:24
אין תשתיות במדינה,
רק מתחזקת את מה שקיים.

00:47:13:11 00:47:08:11
במהלך עבודתי שם,
נולדה בתי, פריהיווט.

00:47:22:10 00:47:14:06
החלטתי לחזור הביתה, ווגרה.
לכן העבירו אותי לדבט.

00:47:26:20 00:47:22:19
כשהגענו לשם נתקלנו בקור אימים.

00:47:32:18 00:47:26:22
אמרתי להם שאני לא יכול להרוג את
בתי בקור. אז העבירו אותי לגונדר.

00:47:36:14 00:47:33:01

איך אתה אומר להם
שיעבירו אותך למקום אחר?

00:47:43:11 00:47:36:16

הם נותנים בתים זמנים וארעים.

00:47:47:06 00:47:43:16

מה זה בתים ארעים?

00:47:52:09 00:47:47:09

סוג של קרוונים.
הכל עשוי מפחים, כולל הקירות.

00:48:03:01 00:47:52:15

נתנו לי בית ארעי ב"שמבקו בדמה",
קרוב לגונדר, מקום חמים ומאוד נוח.

00:48:09:15 00:48:03:13

אבי ידע שהפסקתי את הלימודים,
בכיתה ח' היו לי ציונים גבוהים.

00:48:14:01 00:48:09:17

וזה מזכה אותי בעזרה מהממשלה,
לכן אבא אמר לי, תן לי את התינוקת,

00:48:18:10 00:48:14:03

אני אגדל אותה ואם אשתך תירצה,
תוכל לגור אתנו בבית.

00:48:23:14 00:48:18:12

אם לא תרצה, יכולה ללכת למשפחה שלה
התינוקת תישאר אתנו עד שתסיים ללמוד

00:48:25:16 00:48:23:15

אחר כך תוכלו לבנות
בית משלכם ולגור ביחד.

00:48:28:04 00:48:25:18

אמרתי לו שאני לא יכול להיפרד מבתי
אפילו ליום אחד,

00:48:31:14 00:48:28:07

הייתי בוכה איתה כשהיא בוכה.
אם כואבת לה הבטן והיא בוכה,

00:48:39:18 00:48:31:16

אני גם בוכה איתה.
גם אשתי התעקשה לא לעזוב את בתה.

00:48:42:21 00:48:39:22

לכן החלטתנו לוותר על הלימודים.

00:48:48:25 00:48:42:23

בעבודה כפקיד בפרויקט הבינוי,
עברתי הרבה קשיים.

00:48:51:13 00:48:49:04

תן לי דוגמא לאחד כזה.

00:49:00:24 00:48:51:18

למשל, פעם אמרו שמלכת אנגליה,
אליזבת מגיעה לביקור.

00:49:06:09 00:49:01:02

לכן צריכים לבנות אספלט
משדה התעופה בגונדר עד מרכז העיר.

00:49:10:13 00:49:06:23

את החצץ לבנייה מביאים מ"גורגורה"

00:49:18:08 00:49:10:16

כשהלכנו להביא חצץ, ישבתי בקבינה
של המשאית עם הנהג, היה בחור צעיר

00:49:31:20 00:49:18:14

בדרך עשינו תאונת דרכים ואישה נפגעה
האישה נהרגה, אנחנו נשלחנו לכלא.

00:49:34:02 00:49:31:22

היו הרבה בעיות סביב זה.

00:49:38:00 00:49:34:06

מה עשיתם מיד אחרי התאונה?
האם עצרתם או המשכתם את הנסיעה?

00:49:42:19 00:49:38:02

עצרנו את הרכב בצדדי הכביש.

00:49:48:05 00:49:42:21

אין משטרת תנועה, אין כלום,
אספנו את הגופה וחזרנו לגונדר.

00:49:56:07 00:49:48:11
הגענו לתחנת משטרה וסיפרנו את אשר
קרה. היו גם את קרובי משפחה,

00:50:00:24 00:49:56:19
והם רצו להרוג אותנו.
-היו קרובים שלה בעת התאונה?

00:50:05:14 00:50:01:01
כן, היו. היה גם בעלה בעת התאונה.

00:50:10:19 00:50:05:16
אנחנו הביאנו את הגופה לבית חולים
ב"קולה דבה".

00:50:14:15 00:50:10:21
היא הייתה עוד בחיים?
-לא, היא נהרגה במקום.

00:50:18:24 00:50:14:18
אחרי שהעברנו את הגופה לבית החולים,
המשטרה לקחה אותנו לגונדר.

00:50:25:13 00:50:19:02
בתחנה חקרו אותנו איך קרתה התאונה,
מי נהג באותו רגע.

00:50:34:03 00:50:25:21
התחלתי לשנוא את העבודה. מהרי רובל,
כיום עובד ברדיו קול ישראל,

00:50:38:11 00:50:34:07
הוא בן דוד שלי.
הוא היה מורה בבית ספר אז.

00:50:41:22 00:50:38:14
הוא אמר לי שמחפשים מורים
ושאני יכול להתקבל וללמוד.

00:50:46:07 00:50:42:00
המשטרה שחררה אתכם?
-כן, שחררה אותנו אחרי זמן קצר.

00:50:54:16 00:50:46:16
רגע, הקרובים שהיו איתה בזמן התאונה,

איך נתנו לכם להעמיס את הגופה?

00:51:01:01 00:50:54:18
כי הם היו מבוהלים ואנחנו אמרנו להם
שצריכה להגיע לבית חולים לטיפול.

00:51:07:01 00:51:01:05
רק את הגופה?
-את הגופה ואת בעלה בלבד.

00:51:09:13 00:51:07:08
כל השאר נשארו שם.

00:51:15:04 00:51:09:18
הכנסנו אותה לבית חולים
והכל עבר לאחריות הנהלת בית החולים.

00:51:25:07 00:51:15:21
בעקבות זה שנאתי את המשרה והתעניינתי
בהוראה כשאמר לי שאני יכול להתקבל.

00:51:28:23 00:51:25:11
עוד לפני שבדקתי דרכי פניה
להגשת מועמדות,

00:51:33:13 00:51:29:01
שלחו לי מהבית ספר,
הודעה שהם רוצים שאלמד אצלם.

00:51:37:18 00:51:33:16
אמרתי להם שאני למדתי עד כיתה ח',
ולא יהיה ריאלי שאלמד כיתות ח'.

00:51:42:24 00:51:37:21
אמרו שאין בעיה עם זה.
בבית הספר מלמדים עד כיתה י'.

00:51:47:13 00:51:43:04
אמרו לי שאני יכול ללמוד ותוך כדי
גם ללמד ושהם יישלמו לי משכורת.

00:51:49:04 00:51:47:15
הסכמתי וקיבלתי את המשרה.

00:51:52:07 00:51:49:07
עכשיו אני וגם היא חזרנו לבית ספר.

00:51:55:02 00:51:52:09

מי זאת היא?

-אישתי.

00:52:00:03 00:51:55:05

היא לומדת ואני לומד ומלמד,
מקבל משכורת וגרים ביחד.

00:52:05:01 00:52:00:06

מי מטפל בתינוקת?

-שכרנו מטפלת.

00:52:16:03 00:52:06:01

במהלך הזה נולד לנו בני, טפרי.
בינתיים אנחנו חיים טוב.

00:52:24:09 00:52:17:02

אני הגעתי לכיתה יא'. פתחו
(הפרנג'ים) בית ספר חדש, "מצ'א".

00:52:27:20 00:52:24:15

כשאתה אומר משכורת טובה,
לאיזה סכום אתה מתכוון?

00:52:30:09 00:52:27:23

אם את מקבלת 100 ביר,
זה היה המון כסף.

00:52:33:03 00:52:30:11

גם 50 או 60 ביר היה נחשב הרבה.

00:52:38:23 00:52:33:14

עברתי לבית ספר "מצ'א",
הפכתי להיות מנהל בית הספר.

00:52:45:23 00:52:39:18

מאשתי ביקשו שתעבוד בתחום
הרפואה והבריאות.

00:52:51:10 00:52:46:02

במרפאת עיניים. הרופא רצה
לפתוח קליניקת עיניים.

00:52:59:04 00:52:51:21

כשעבדתי כמנהל בית ספר ב"אמבו-בר",

רצה הרופא, בנוסף לאשתי,

00:53:03:01 00:52:59:07

שגם אני אעבוד במרפאה.

אבל אני לא רציתי.

00:53:09:09 00:53:03:03

כי אני תמיד רציתי להיות מורה.

גם כשהתעקש וביקש, התנגדתי.

00:53:16:05 00:53:09:23

מי מבקש?

-הרופא. קראו לו דר' לואיס.

00:53:28:19 00:53:16:18

המזכיר של המיסיונים, מסטר בנקף,

הגיע לאתיופיה ומאוד התחברנו.

00:53:32:25 00:53:29:07

הרופא ביקש ממנו לשכנע אותי

לעבוד במרפאת עיניים.

00:53:35:21 00:53:33:02

אמרתי לו שאני לא רוצה לעבוד

במרפאה, הוא אמר לי,

00:53:39:03 00:53:35:23

מה ייצא לך מזה שאתה מלמד,

עדיף לך לעבודה בתחום הרפואה

00:53:40:07 00:53:39:05

וזה משתלם יותר.

00:53:43:09 00:53:40:09

כי אין הרבה עוסקים בתחום

רפואת עיניים באתיופיה,

00:53:46:00 00:53:43:12

וכי יש הרבה מטופלים בתחום זה

ואפשר להרוויח יותר.

00:53:50:11 00:53:46:05

אז אמרתי לו, אם הוא מתכוון להעסיק

אותי, שידאג לי שאסיים כיתה י"ב.

00:53:58:17 00:53:50:25

אמר לי שאין בעיה עם זה.
ואז התחלתי ללמוד לימודי ערב בגונדר,

00:54:02:15 00:53:59:04
נתן לי דירה בגונדר, אחרי לימודי

00:54:07:24 00:54:02:21
ערב, כל בוקר הוא בעצמו
מסיע אותי לעבודה מגונדר.

00:54:10:19 00:54:08:03
הוא נתן לך בית כולל
המשפחה שלך או רק לך?

00:54:18:11 00:54:10:22
רק לי. ללינה בלבד אחרי לימודי ערב.
כך בעצם סיימתי כיתה י"ב.

00:54:22:03 00:54:18:14
סיימתי בגרויות עם ציונים
טובים מאוד.

00:54:24:15 00:54:22:06
ציונים שלי היו מספיק גבוהים
בכדי להתקבל לאוניברסיטה.

00:54:33:19 00:54:24:18
הייתה כיתה מלאה בספרים
ללימודי רפואת עיניים.

00:54:40:02 00:54:33:25
אחרי יום עבודה,
היינו יושבים שם והיה מלמד אותי.

00:54:44:03 00:54:40:05
בכיתה מראה לי על ספרים
את כל הטיפולים שנתן ביום

00:54:47:18 00:54:44:06
את הניתוחים שעשה.
-איך הוא מראה לך?

00:54:53:13 00:54:48:00
כי כשהוא מנתח אני עומד לידו ורואה.
כשהוא בודק פציינטים אני נמצא לידו.

00:54:58:20 00:54:53:20
את מה שעשה במעשי,
מראה לי גם באופן תיאורטי על ספרים.

00:55:03:10 00:54:58:22
כל יום ככה.
-הספרים באנגלית או באמהרית?

00:55:09:09 00:55:03:12
באנגלית. האנגלית שלי הייתה טובה.

00:55:22:15 00:55:10:24
בהתחלה הייתי נרתע להיכנס לחדרי
ניתוח אבל הוא היה מאוד חכם,

00:55:26:22 00:55:22:18
הכניס לחדר חולה וקרא לי, כשנכנסתי
הייתה שם אישה,

00:55:31:10 00:55:27:00
אמר לי לבדוק אותה, הבחנתי שהיא
עיוורת, חולה במחלת עיניים, קטרקט.

00:55:36:00 00:55:31:13
אפשר לנתח את העין ולהוציא את
הקטרקט ושהחולה אולי תוכל לראות.

00:55:39:00 00:55:36:03
בנה הביא אותה לרופא,
האישה אמרה לי שהיא התעוורה

00:55:45:21 00:55:39:02
כשהייתה בגילו של בנה. אחרי שאני
בדקתי אותה, קבענו לה תור.

00:55:51:12 00:55:45:24
ביום הניתוח שלה,
קרא לי הרופא ונכנסתי.

00:55:56:05 00:55:51:15
עמדתי לידו בזמן הניתוח,
הוציא לה את הקטרקט.

00:56:01:21 00:55:56:13
חבש לה את העין ושלח אותה הביתה.
אני יצאתי מחדר הניתוח אחרי זה.

00:56:07:24 00:56:02:04
שלושה ימים לאחר מכן, קרא לי
ופתח לה את התחבושת שעל העין.

00:56:12:23 00:56:08:01
כשפתח את עיניה, האישה התחילה הגיד,
אתה אדם לבן? פרנג? כו'

00:56:17:19 00:56:13:02
כל מה שהיא רואה היה נראה לה מוזר.
הבן שלה היה לידה,

00:56:22:12 00:56:17:22
הרופא אמר לו לא להגיד לה
כלום והילד יושב בשקט.

00:56:28:07 00:56:22:15
אחרי שהרופא בחן את ראייתה עם
שאלות, כמה אצבעות את רואה וכו',

00:56:30:16 00:56:28:10
הרופא שאל אותה,
את רואה אותו (מצביע עליי),

00:56:33:03 00:56:30:19
היא עונה כן, אני רואה אותו.
הרופא ממשיך, מהו לובש, והיא ענתה.

00:56:35:07 00:56:33:05
אחר כך הרופא שאל אותה, את מכירה
את הילד הזה (מצביע על בנה)

00:56:43:15 00:56:35:10
היא ענתה, לא מכירה אותו.
אמרה איזה ילד יפה הוא, מהו לובש

00:56:49:13 00:56:43:21
זה בנה שהיא ילדה אותו
אבל לא ידעה איך הוא נראה,

00:56:53:24 00:56:49:16
אז הילד פרץ בבכי
למרות הנחיית הרופא.

00:56:58:22 00:56:54:10

כשהבן בכה, האם קלטה שזה בנה
ואז היא בכתה. גם אני בכיתי.

00:57:04:08 00:56:59:03
אז אמרתי לרופא שאני מוכן לעבוד
איתו. "מעכשיו אני אעבוד איתך", אמרתי.

00:57:13:04 00:57:04:14
נהייתי מטפל מסור.
-יש לך תמונות כשאתה מטפל בחולים?

00:57:29:11 00:57:13:07
התמונה הזו... היא כשמלכת אנגליה,
אליזבת, באה לראות את עבודתנו.

00:57:35:18 00:57:29:13
בתמונה אני עומד ליד הרופא.
אחרי שביצענו ניתוח.

00:57:48:10 00:57:36:13
טיפול עיניים שנותנים, אין בעוד
מקום, לא רק בגונדר אלא בכל אתיופיה.

00:57:53:02 00:57:48:12
היה בית חולים פאולוס באדיס אבבה
זזה הכל.

00:57:58:08 00:57:53:06
אז 30% מהאתיופים היה חולה,
במחלת עיניים.

00:58:00:22 00:57:58:13
לכן היינו עובדים קשה.

00:58:03:04 00:58:00:23
יש לך עוד תמונה שם.

00:58:24:05 00:58:03:12
כאן למשל... כאן, כשאני בודק
את העיניים של האיש.

00:58:32:11 00:58:24:10
פה אני מחכה למי שנכנס לחדר ניתוח.
אני בחדר ניתוח.

00:58:36:03 00:58:32:13

ואלה הם חלק מהצוות שעובד איתנו.

00:58:43:00 00:58:36:07

כאן אומנם בשחור, זו תמונה
בזמן שאני מנתח עיין

00:58:49:13 00:58:43:23

אז בעצם למדת את התחום
מהעבודה עצמה?

00:58:53:10 00:58:49:17

כן, למדתי את המעשי
והתאוריה מהרופא.

00:58:57:19 00:58:54:00

שלטת בזה טוב?
- מאוד, שלטתי בזה טוב מאוד.

00:59:04:18 00:58:57:24

גם היום אין עבודה יותר קלה עבורי
אבל משום מה, לא אוהב לעסוק בזה.

00:59:17:24 00:59:05:10

הייתי מנתח קטרקט, טרג'ין - מחלת
עיניים מכסה את ראות העין,

00:59:26:09 00:59:18:12

גלוקומה, זו מחלה קשה,
הייתי מנתח ומוציא שיערות מהעין.

00:59:29:08 00:59:26:12

שיערות גדלות בתוך העין?

00:59:33:17 00:59:29:11

השיערות של הגבות צומחות
פנימה ודוקרות את העין.

00:59:38:03 00:59:33:20

לכן צריך לעשות ניתוח
ולהוציא את השערה.

00:59:41:04 00:59:38:09

תוך דקה הייתי מוציא את השערה.

00:59:46:11 00:59:41:10

בנוסף למה שסיפרת לי מקודם, מה עוד

אתה זוכר משהו קשור לעבודה שלך?

00:59:49:13 00:59:47:01

טיפול העיניים?

- כן.

00:59:55:18 00:59:50:09

ראשית, כמו שסיפרתי, זוכר תמיד
את הסיפור של האישה העיוורת.

01:00:06:16 00:59:57:13

אני זוכר גם, אחרי שהפסקתי
את העבודה במרפאת עיניים,

01:00:13:06 01:00:07:06

כל פעם שהייתי צריך כסף,
כמו ללכת לקחת הלוואה בבנק,

01:00:17:23 01:00:13:12

הייתי הולך לאיזשהו מקום, מטפל
בחולה ומביא כסף,

01:00:23:22 01:00:18:06

כשהפכתי להיות מורה, לפעמים אנשים
באים ומבקשים שאנתח את העיניים שלהם

01:00:28:24 01:00:24:04

הייתה זו תקופה שהייתי צריך כסף,
הייתי צריך כאלף ביר.

01:00:35:01 01:00:29:06

אמרתי להם להתאסף במקום אחד
ולחכות לי, חיכו לי כשלושים אנשים.

01:00:44:17 01:00:36:03

הציוד הנדרש הוא מכשירי ניתוח
זעירים, חומר הרדמה ותחבושת וזהו.

01:00:52:12 01:00:44:21

ארגנתי את הציוד והלכתי אליהם.
ניתחתי את כולם והרווחתי כ-3000 ביר

01:00:57:04 01:00:52:16

אז זה היה המון כסף
במובן של אותה תקופה.

01:01:05:01 01:00:57:13
התחלתי בסביבות השעה עשר בבוקר
וסיימתי בסביבות ארבע בצהריים.

01:01:11:17 01:01:05:10
שמתי את הכסף בשק וחזרתי הביתה
קניתי דברים שהייתי צריך לקנות.

01:01:15:14 01:01:11:20
איפה קבעת איתם,
האם היה זה בתוך מבנה?

01:01:18:21 01:01:15:17
לא, היה זה מקום פתוח, בשדה.

01:01:20:20 01:01:18:25
במקום פתוח בחוץ?
כן, בחוץ.

01:01:29:13 01:01:20:23
בחרתי במקום שקט, פחות אבק, לשמור
כמה שיותר על סטריליות המקום.

01:01:38:02 01:01:29:16
לא חייב סטרילי כמו חדרי ניתוח,
מספיק שיהיה סטרילי רק אזור העין.

01:01:46:19 01:01:38:07
למשל, אם ברצוננו לנתח קטרקט,
יש חומר הרדמה, ויש עצב שנקרא,

01:01:52:10 01:01:46:22
עצב פישל שעובר מפה
ואני מזריק את החומר ההרדמה כאן.

01:01:58:19 01:01:52:13
וזה גורם להרדמת אזור העין.
ואז פותחים את העין

01:02:04:19 01:01:58:24
וקושרים עם משהו, אחרי שמשאירים
את עין פתוחה,

01:02:08:06 01:02:04:24
לוקח סכין קטנה,
שמיועדת לשם זה,

01:02:11:19 01:02:08:09
ומעביר אותה בין החלק השחור ללבן
של העין ונותנים דקירה קטנה,

01:02:18:05 01:02:12:00
נשפך החוצה נוזל, הנוזל בחלק
העליון, יש שני סוגי נוזל.

01:02:26:10 01:02:18:09
בחלק התחתון יש את הנוזל, ויטרס,
נוזל ג'לי ובחלק העליון יש נוזל רגיל.

01:02:30:04 01:02:26:16
אחרי שהנוזל יצא החוצה,
לוקח פינצטה/מלקחיים,

01:02:33:14 01:02:30:10
מכניס את הפינצטה
ומזיז לאט מעלה ומטה,

01:02:39:13 01:02:33:20
אז נחתך הגוש, דומה לגרעין
של כותנה, דבר לבן כזה.

01:02:50:15 01:02:39:15
אחרי זה תופרים את החתך בין
החלק השחור ללבן וקושרים.

01:02:54:05 01:02:50:18
מאחר והנוזל נשפך,
נוצר מן בור בעומק מסוים,

01:02:57:11 01:02:54:08
כדי להתמודד עם זה מכניס אוויר
שימלא את החלל הריק.

01:02:58:15 01:02:57:14
כדי שלא ידבק עם חלק אחר?

01:03:01:12 01:02:58:17
כן. כשנכנס אוויר וממלא את החלל,
מתיישר העומק עם שאר החלקים.

01:03:06:11 01:03:01:14
כל זה מבוצע תוך כדי שאנחנו

מדברים עם המטופל.

01:03:13:09 01:03:06:14

אחרי זה חובשים את העין, מורים למטופל לא לזוז ומשכיבים אותו על מיטה.

01:03:15:19 01:03:13:17

את כל הטיפול אתה עושה לבדך?

01:03:19:14 01:03:15:21

לא, יש לי את העוזרים שמעבירים לי כלים. חוץ מזה לא צריך יותר עזרה.

01:03:24:07 01:03:19:17

אפשר לעשות את הטיפול עם עוזר אחד. אבל אם זה בבית חולים יש כמה עוזרים

01:03:29:02 01:03:24:10

אם זה בחוץ, אני צריך מישהו שיעביר לי כלים שאני צריך

01:03:34:10 01:03:29:06

גם בבית חולים לא צריך יותר מזה.

01:03:38:03 01:03:34:12

מדהים! יש סיפור מעניין אחר שאתה זוכר?

01:03:46:02 01:03:39:10

סיפור אחר בנושא טיפול בעיניים, אולי אספר לך את החלק האחרון.

01:03:51:06 01:03:46:08

אני לקחתי את כל הטיפול בבית חולים, הפרנג'ים לא יודעים לעשות.

01:03:56:05 01:03:51:09

ניסיתי ללמד פרנג' אחד, היה אח מוסמך אבל כנראה שזה דורש גם נתונים טבעיים,

01:04:03:15 01:03:56:07

הוא לא הצליח כי הידיים שלו רועדות. לכן הרבה פעמים פוגע במטופלים.

01:04:06:14 01:04:03:18

היה מקרה שהעין של מטופל

נפגעה בגלל טיפול לקוי?

01:04:16:15 01:04:07:03
כן, האחות נתנה טיפות בכמויות גדולות
מהנדרש והעין של המטופלת התעוורה.

01:04:25:19 01:04:16:19
האח המוסמך שאין לו את הנתונים,
נשלח לאדיס אבבה כדי לקבל רישיון.

01:04:31:14 01:04:26:14
אחרי שהפכתי להיות אחראי
על הטיפול עיניים,

01:04:36:07 01:04:31:16
קיבלתי אישור מ"ראס אימרו",
דודו של הקיסר, היילה-סלאסה.

01:04:44:06 01:04:36:22
לקח אותי לביתו של ראס אימרו וביקש
ממנו שייתן לי אישור כי אני עובד מסור.

01:04:47:08 01:04:44:10
הוא כתב מכתב אישור במקום ונתן לי.

01:04:49:24 01:04:47:11
אתה זוכר איך עמדת מולו?

01:04:51:04 01:04:50:02
כן, אני זוכר.

01:04:54:00 01:04:51:05
-אז ספר לי על זה גם,
על הכניסה לבית.

01:04:58:13 01:04:54:03
הבית הינו בית של מלך,
הרי הוא דודו של הקיסר,

01:05:01:17 01:04:58:15
הבית היה באדיס אבבה,
הגענו לשם בטיסה.

01:05:05:06 01:05:01:20
לקחנו מונית משדה התעופה והגענו לבית.
האיש נראה מפחיד מאוד,

01:05:08:10 01:05:05:09

חצר הבית מאוד מיוחד.
האיש שמח מאוד לראות אותנו.

01:05:14:17 01:05:08:16

הודה לי. אמר לי, כל הכבוד בני.
חשוב ללמוד כי, עוזר לשרת את העם...

01:05:17:22 01:05:14:22

כתב את האישור ונתן לי.

01:05:23:19 01:05:18:03

אמרתי לו שאני רוצה שיהיה לי
דיפלומה ממוסד אקדמי,

01:05:29:10 01:05:24:01

הוא אמר לי שישלח אותי לטנזניה
ולהוציא שם דיפלומה.

01:05:32:14 01:05:29:11

בטנזניה נמצא רופא עיניים,
מסטר טדר,

01:05:36:15 01:05:32:24

אחראי תחום רפואת עיניים בכל
מזרח אפריקה, היה זה רופא גרמני.

01:05:42:11 01:05:36:17

הוא בא לכאן בטיסה
ואני קיבלתי אותו בשדה תעופה.

01:05:50:00 01:05:42:18

הוא רצה לראות כשאני מנתח...
-זה באדיס אבבה או בגונדר?

01:05:55:05 01:05:50:09

זה בגונדר.
ראה אותי מנתח, ראה אותי בודק חולים

01:05:57:17 01:05:55:08

ראה את אלה שניתחתי בעבר, ראה הכל.

01:05:59:20 01:05:57:22

ואז אמר לי, למה אתה צריך
לבוא לטנזניה,

01:06:03:01 01:05:59:23
אתה רוצה שאשלח לך את האישור?
אמרתי לו שאני מעדיף להגיע לשם,

01:06:07:01 01:06:03:04
ולקבל את האישור,
כי רציתי לטייל בדרך גם.

01:06:11:00 01:06:07:04
הוא ענה, אם כך אז כרגע אני טס
לאנגליה וכשאחזור אקח אותך איתי.

01:06:16:22 01:06:11:02
אז כשראו שזה הולך להתממש...
הפרנג'ים היו מאוד תחמנים,

01:06:20:05 01:06:17:00
הם חששו כי אם אני אקבל את האישור,
אני אעזוב אותם,

01:06:25:05 01:06:20:08
כדי שלא אטוס אמרו לי שטנזניה
היא מדינה סוציאליסטית,

01:06:29:18 01:06:25:08
אבל אתיופיה אינה מדינה סוציאליסטית
לכן אנחנו נוכל לשלוח אותך לאנגליה,

01:06:31:14 01:06:29:21
אם תוותר על טנזניה.

01:06:36:13 01:06:31:16
אני לא כל כך הבנתי
את התחמנות הזו והסכמתי.

01:06:41:01 01:06:36:15
התחיל כבר האי סדר במדינה,
הכניסה של שלטון ה"דרג".

01:06:42:16 01:06:41:04
מה היה בתקופה הזו?

01:06:48:10 01:06:42:18
היו הפגנות, שביתות וכל מיני סממנים.

01:06:59:00 01:06:48:14
הסכמתי לא לטוס לטנזניה. בסוף לא
שלחו אותי לאנגליה מרוב החשד שלהם.

01:07:03:10 01:06:59:03
במקום זה הם נלחמים להכשיר
את הפרנג'י שלא יודע כלום.

01:07:07:01 01:07:03:13
כשהבנתי את זה, אמרתי להם שאני
הולך ללמוד באוניברסיטה

01:07:10:17 01:07:07:04
והלכתי לאוניברסיטת אדיס אבבה.

01:07:16:25 01:07:10:21
אשתי והילדים שלי נשארו שם
בבית שלנו במתחם הקליניקה.

01:07:23:01 01:07:17:03
הקבלתי לאוניברסיטת אדיס אבבה
והתחלתי ללמוד.

01:07:26:18 01:07:23:02
תוך כדי הלימודים באוניברסיטה, אמרו
לסטודנטים להתגייס לתוכנית,

01:07:32:25 01:07:26:22
"פיתוח בשיתוף פעולה",
מה יכולתי לעשות...

01:07:35:10 01:07:33:02
כלומר, השלטון נפל?

01:07:39:12 01:07:35:16
כן, הקיסר, היילה סלאסה ירד משלטון.

01:07:43:16 01:07:39:18
זהו, תציין לי גם את השנה,
תקשר את האירועים עם הזמן.

01:07:49:04 01:07:43:20
היילה-סלאסה נפל ו"דרג" עלה לשלטון.

01:07:56:08 01:07:49:07
ראית שינויים מבחינתך

כתוצאה משינוי השלטון?

01:08:10:17 01:07:56:12
בשטח לא רואים את שינויים,
הכל נמצא באי וודאות ותקופה מפחידה.

01:08:17:10 01:08:10:21
"דרג" נמצא בהכנות להכריז
על שינויים משמעותיים,

01:08:22:23 01:08:17:13
התחיל לכלוא אנשים בעלי השפעה וממון,
ביצירת אמתלות שונות.

01:08:27:10 01:08:23:10
לכן את כל הסטודנטים
רצה לשלוח לכפרים,

01:08:34:18 01:08:27:14
כדי שלא יפריעו לו עם שביתות והפגנות.
לכן כשהמציא את "פיתוח בשיתוף פעולה",

01:08:40:24 01:08:34:22
אני הלכתי למכון להכשרת מורים.
אחרי שישה חודשים במכון,

01:08:42:21 01:08:41:02
אמרו לנו גם לצאת.

01:08:46:14 01:08:42:24
מה עשיתי במהלך
השישה חודשים במכון?

01:08:52:09 01:08:46:19
לומדים על שיטות לימוד והוראה.

01:08:56:12 01:08:52:10
אלה לימודים מעולים
גם אם לא אוניברסיטה.

01:09:04:01 01:08:56:19
אתם לא מדברים ביניכם
שהשלטון מפזר אתכם בכוונה?

01:09:06:22 01:09:04:05
מה יכולנו לעשות,

אין לנו יכולת להתנגד.

01:09:11:12 01:09:07:01
אנחנו מתכתבים בין הסטודנטים
בין אוניברסיטאות שונות במדינה.

01:09:15:24 01:09:11:14
אבל לא יכולנו לעשות דבר.
"דרג" היה מאוד חזק.

01:09:29:11 01:09:16:04
התגייסתי למשך שנתיים, אפילו יש לי
כאן תעודה שקיבלתי כשסיימתי.

01:09:31:15 01:09:29:13
התעודה האדומה?
-לא אחרת.

01:09:34:02 01:09:31:19
רגע, לאן התגייסת?

01:09:36:20 01:09:34:06
התגייסתי דרך התוכנית
"פיתוח בשיתוף פעולה",

01:09:40:10 01:09:36:24
מסתובבים בכל הארץ, אבל אני לרוב
הייתי באזור גונדר.

01:09:42:14 01:09:40:11
הייתי מלמד אנשים בכפרים.

01:09:46:10 01:09:42:17
מיד הוכרז גם שהאדמה
שייכת למי שמשתש בה,

01:09:58:01 01:09:46:14
התארגנות חקלאים, הקמת מרכזים
לשיתוף פעולה, פיתוח ערים ותשתיות,

01:10:02:11 01:09:58:05
ומספור בתים בערים.
את כל זה התחלנו לעשות.

01:10:10:08 01:10:02:14
ניסינו להביא הרבה שינויים.

אחרי שנתיים בתפקיד זה, השתחררתי.

01:10:13:11 01:10:10:12

בסוף השחרור, שאלו אותי
מה אני רוצה להיות,

01:10:19:22 01:10:13:15

אמרתי שאני רוצה להיות מורה וללמד.
קיבלתי קורס מזורז והתחלתי ללמד.

01:10:26:05 01:10:20:01

כשאתה הולך ממקום למקום,
איפה אשתך והילדים שלך?

01:10:30:18 01:10:26:11

הם גרים ב"צדא". אשתי עובדת באותו
מקום. רק אני מחוץ לבית.

01:10:33:04 01:10:30:23

אתה מבקר אותם?

01:10:36:13 01:10:33:07

כן, בעיקר כשהייתי בשירות לאומי,
אפשר להגיד שגרתי איתם.

01:10:41:18 01:10:36:19

כשהתחלתי את העבודה כמורה,
הלכתי לאזור "גיינט".

01:10:46:11 01:10:41:24

אז כבר לא יכולתי לבקר אותם
כי זה היה רחוק.

01:10:52:16 01:10:46:16

לכן אני לקחתי איתי את שלושת ילדיי
ושניים אחרים נשארו עם אשתי.

01:11:04:07 01:10:52:22

אחד הילדים שלי עוד לא נולד אז.
אני כבר נכנסתי לעומק לתחום החינוך.

01:11:12:10 01:11:04:11

שנה לאחר תחילת העבודה כמורה,
הפכתי להיות מורה בתיכון.

01:11:14:11 01:11:12:13

התחלתי מיסודי.

01:11:20:04 01:11:14:15
התחלתי קורסי העשרה בחופש הגדול
באוניברסיטת אדיס אבבה.

01:11:26:22 01:11:20:06
בסיום הקורס, התחלתי ללמד ביולוגיה.
לאחר מכן, יצאתי לקורס מנהלי בית ספר.

01:11:30:17 01:11:27:07
לאחר סיום הקורס,
הפכתי להיות מנהל בית ספר.

01:11:34:10 01:11:30:22
כמנהל בית ספר, היו לי הרבה בעיות.
-כמו מה?

01:11:42:13 01:11:34:22
ראשית, אין לי משפחות ב"גיינט".
מצד אחד חושדים שאני יהודי, קיילה.

01:11:51:20 01:11:43:08
מצד שני, השלטון חושד בי
שאני חבר במפלגת "אהפ"ה",

01:11:57:01 01:11:51:25
שיש לי עמדות נגד השלטון.
אלה שחברים ב"אהפ"ה",

01:12:00:19 01:11:57:06
משמיעים שמועות מופרכות, לכן כל פעם
אני נכנס לכלא ומשתחרר.

01:12:02:03 01:12:00:22
סבלתי הרבה.

01:12:09:12 01:12:02:04
ספר לי בעיה שקרתה לך
על ידי הציבור או השלטון.

01:12:18:11 01:12:09:15
הייתי מנהל בית ספר שנקרא "טגל",
היו שם הרבה מורים,

01:12:25:04 01:12:18:14

רובם, מסתבר היו חברים ב"אהפ"ה",
אני לא ידעתי על זה.

01:12:30:22 01:12:25:13
הם רוצים להגיד לי
אבל חוששים שמא שאני אסגיר אותם

01:12:35:18 01:12:30:24
כי הם לא יודעים לאן אני שייך.
כל הארגונים עובדים מאחורי קלעים.

01:12:44:24 01:12:36:01
לכן כשהלכתי לגונדר, למשפחה,
וערב לפני חזרתי לשם, פוזרו כרזות.

01:12:46:13 01:12:45:02
מה כתוב בכרזה?

01:12:50:08 01:12:46:17
כרזות של "אהפ"ה", שהוא מתכונן
לעשות הפיכה כנגד שלטון "דרג".

01:12:54:16 01:12:50:16
מיד תפסו אותי ושלחו אותי לכלא,
כי חשדו שאני הבאתי את זה מגונדר.

01:13:00:19 01:12:54:20
ואחרי כמה זמן שוחררתי.
שוחררתי אחרי כחודש בכלא.

01:13:08:08 01:13:01:07
בחודש ימים שאתה בכלא, חוקרים אותך?

01:13:13:11 01:13:08:11
כן, חוקרים אותי. אומרים לי להגיד
להם את האמת, לאיזה ארגון אני שייך.

01:13:24:01 01:13:13:23
מזל שהייתה לי סיבה אחרת לא היו
משחררים אותי, היו הורגים אותי.

01:13:27:25 01:13:24:06
היה ארגון ברשות מנגיסטו
היילה-מריאם, השליט, שקראו לו "סדד".

01:13:31:14 01:13:28:03

אני הייתי רשום כחבר בארגון זה,
אף אחד לא ידע על זה.

01:13:40:24 01:13:31:19
כששולחים אותי לכלא כחבר במפלגת
"אהפ"ה", זה מגיע למפלגת השלטון.

01:13:42:10 01:13:41:01
מה זה "סדד"?

01:13:45:24 01:13:42:12
זה השם של המפלגה.
-מה המטרה שלו?

01:13:49:12 01:13:46:02
כמו שאצלנו יש את מפלגת "ליכוד"
זו גם מפלגה עצמאית.

01:13:51:20 01:13:49:19
אבל למה אתה נרשמת כחבר במפלגה?

01:13:57:02 01:13:51:23
כי השליט עומד בראש המפלגה,
הוא מי ששולט במדינה.

01:14:01:12 01:13:57:05
אבל מה הייתה הסיבה שלך
להיות חלק במפלגה זו?

01:14:06:02 01:14:01:16
כדי לשמור על ביטחוני, כי אם אני
לא משתייך לאף ארגון, זו תהיה בעיה.

01:14:14:16 01:14:06:05
כי הרשימה של הכלואים
מגיעה למפלגה זו,

01:14:19:19 01:14:14:18
לכן כשאני נכנס לכלא הם רואים שאני
כלוא. אז מעבירים מסר לשחרר אותי.

01:14:22:16 01:14:19:21
לא אומרים להם לאן אני שייך.

01:14:32:20 01:14:22:19
השייכות הפוליטית של רובם דלף החוצה.

- איך זה דלף?

01:14:40:20 01:14:33:08
כי תפסו ילד עם רשימה של שמות אנשים
ושייכותם הפוליטית.

01:14:46:01 01:14:40:24
אז הם הולכים ותופסים אנשים שברשימה
וכל אחד מפליל עוד חברים וכן הלאה.

01:14:53:02 01:14:46:07
פעם אחת הגיעו לבית הספר שבו אני
המנהל, דרשו לחשוף מי שייך ל"אהפ"ה".

01:14:57:22 01:14:53:07
כולם מסתכלים עליי בציפייה שיתפסו
אותי, אבל אני לא שייך ל"אהפ"ה"

01:15:06:25 01:14:57:24
תפסו 13 מורים, כל אלה שהיו איתי.
רק אני נשארתי. כל ה-13 נרצחו.

01:15:10:01 01:15:07:24
אתה מכיר אותם?

01:15:16:03 01:15:11:01
כן, אלה המורים של אותו
בית ספר שאני המנהל.

01:15:18:16 01:15:16:07
הם היו המורים ואני מנהל בית הספר.

01:15:24:01 01:15:18:19
כל האנשים אמרו עליי,
איזה אלוהים יש לו

01:15:31:05 01:15:25:17
אתה זוכר את אותו רגע
שבאו ולקחו את המורים?

01:15:41:19 01:15:31:14
תנסה לזכור איזה יום זה היה.
-עשו אסיפה גדולה ודרשו לחשוף אותם.

01:15:44:21 01:15:42:03
איפה עשו את האסיפה?

-בבית הספר עצמו.

01:15:52:09 01:15:45:01
אחד מאנשי צוות המשלחת עומד
באסיפה ודורש בתוקף שכדאי לחשוף.

01:15:56:03 01:15:52:12
אחרת הוא יקרא בשמו של
מי שנחשב חבר ב"אהפ"ה"

01:15:57:21 01:15:56:07
כשהוא קורא בשם,
מבלי לדעת מאיפה מגיעים,

01:16:02:22 01:15:57:23
השוטרים באים ומפילים את הבן אדם.
כל גופו מדמים תוך זמן קצר.

01:16:06:13 01:16:03:01
מכים אותו בקת הנשק והקנה.

01:16:09:06 01:16:07:01
עושים זאת מול האנשים שבאספה?

01:16:12:24 01:16:09:10
כן, מול האנשים.
ואחר כך לוקחים אותו לכלא.

01:16:18:15 01:16:13:03
אתה גם היית באספה
וראית את המקרים האלה?

01:16:26:03 01:16:18:19
כן, אני ראיתי בעיניים שלי.
אני אחוז פחד שיגיע התור שלי גם.

01:16:28:14 01:16:26:05
אתה מבוהל?
-מבוהל מאוד.

01:16:38:19 01:16:29:05
כך תפסו את כל ה-13 המורים,
לקחו אותם ל"גיינט" ורצחו אותם.

01:16:40:12 01:16:38:21
באותו יום רצחו אותם?

01:16:46:05 01:16:40:15
לא, חקרו אותם במשך הרבה ימים.
להירצח באותו רגע, זה מזל גדול.

01:16:50:24 01:16:46:07
מגלחים להם את הראש בלי
להרטיב במים.

01:16:54:17 01:16:51:03
מצליפים ברגליהם תוך כדי
שמטפטים עליהם נרות שרופות.

01:16:59:16 01:16:54:19
מתעללים בהם מאוד.
-מאיפה אתה יודע על זה?

01:17:03:03 01:16:59:21
הם מספרים לנו,
גם השוטרים אומרים לנו

01:17:06:01 01:17:03:06
וגם האסירים מספרים
כשהמשפחה הולכת לבקר אותם.

01:17:08:07 01:17:06:05
הם לא יכולים ללכת
על הרגליים אחרי זה.

01:17:13:16 01:17:08:21
אפשר לבקר אותם בכלא.
-הלכת לבקר אותם?

01:17:15:21 01:17:13:18
לא, לא הלכתי.
-למה לא?

01:17:21:03 01:17:15:23
קודם כל זה רחוק,
שנית, מפחד שמא עם יפלילו אותי

01:17:30:13 01:17:21:10
הרצח של חברי, המורים,
זהו דבר שאני תמיד זוכר

01:17:35:07 01:17:30:17

היינו צוות אחד וחברים טובים.
היינו אוכלים ושותים ביחד

01:17:42:15 01:17:35:17
זה מעשה מצמרר מה שקרה.
ביקשתי הרבה לשנות מקום אך לשווא.

01:17:54:21 01:17:43:19
פעם אחת ביקשו ממני להיות מושל
אזורי, מושל אזורי מרוויח 400 ביר

01:17:58:14 01:17:54:25
ואני כמורה מרוויח 500 ביר לכן
אמרתי, למה שאלך לשם וארוויח פחות.

01:18:02:02 01:17:58:16
אמרו לי כמושל אזורי יכול להרוויח
מיותר תנאים נוספים.

01:18:05:25 01:18:02:04
הכוונה שלהם היא שאני יכול
לקחת שוחד וכדומה.

01:18:09:10 01:18:06:03
אמרתי שאני לא מעוניין בתפקיד.
הוציאו צו מאסר וכלאו אותי.

01:18:14:24 01:18:10:00
שאלו אותי, למה סירבת,
כי חשדו בי שאני משתייך ל"אהפ"ה",

01:18:18:12 01:18:15:02
לבסוף שחררו אותי מהכלא.

01:18:25:08 01:18:18:14
לאחר מכן, עברתי לבית ספר
ב"נפס מאוצ'ה", כמנהל בית הספר.

01:18:29:24 01:18:25:11
החליפו לך מקום?
-כן, החליפו לי.

01:18:34:21 01:18:30:02
היה זה בית ספר עד כיתה י"ב,
לומדים בו שלושת אלפים תלמידים.

01:18:42:13 01:18:34:23
מיניתי שלושה סגני מנהל בית הספר,
ומלמדים בשלוש משמרות ביום.

01:18:51:04 01:18:42:17
משמרת בוקר, צהריים וערב.
בשלוש המשמרות אני צריך להיות נוכח.

01:18:55:16 01:18:51:06
הייתי כחוש וצנום מאוד.

01:19:00:22 01:18:55:18
מה זה אומר אני נוכח?

01:19:05:23 01:19:00:24
כי אני המנהל וצריך לוודא
מעבר המשמרת למשמרת הבאה.

01:19:08:15 01:19:06:00
כי אני האחראי על בית הספר.

01:19:17:02 01:19:08:19
גם כשאני כל כך משקיע בבית הספר
ועובד קשה, עדיין עוקבים אחריי מהצד.

01:19:27:08 01:19:17:06
למושל המחוז אמרו לו
שאני אדם נקי מכל אשמה וחשד,

01:19:31:22 01:19:27:09
אמרו לי שמרגע זה
אני חייב לשאת אקדח עליי.

01:19:35:03 01:19:31:25
נתנו לי אקדח וקלצ'ניקוב,
לא יכולתי להחזיק את האקדח עליי

01:19:41:06 01:19:35:06
כי הייתי רזה מאוד וזה ייפול לי, לכן
הייתי קושר את האקדח על הרגל שלי.

01:19:48:18 01:19:41:07
מאוד סבלתי.
בכל רגע יכולים להרוג אותי.

01:19:51:22 01:19:48:22

מי, מי יהרוג אותך?
-השלטונות, ה"דרג".

01:19:55:25 01:19:52:08
כל אחד יכול להלשין עליי
שאני עושה משהו לא מתקבל.

01:19:58:14 01:19:56:03
כל פעם מתחנן שיחליפו לי
מקום עבודה.

01:20:05:14 01:19:59:20
איזו סיבה אתה נותן
למה אתה מבקש להחליף מקום עבודה?

01:20:10:12 01:20:05:19
כי אני רוצה להחליף מקום לקרבת מקום
של המשפחה שלי, להיות באזור גונדר.

01:20:19:02 01:20:10:15
לבסוף החליפו אותי ועברתי
לבית ספר באמבו-בר, בית ספר יהודי.

01:20:30:09 01:20:19:14
לא סתם שלחו אותי לשם אלא כי רצו
שארגיע את הבריחה של היהודים.

01:20:33:01 01:20:30:14
ייעצו לך מה אתה צריך לעשות שם?

01:20:38:16 01:20:33:04
לא, לא ייעצו לי.
אחרי שאני הלכתי לשם, כולם באו

01:20:41:21 01:20:39:01
כל התלמידים שהיו בחוץ חזרו לכאן.

01:20:44:21 01:20:41:24
לא הבנתי למה אתה מתכוון
כשאתה אומר, תלמידים שהיו בחוץ.

01:20:48:17 01:20:44:23
אני מתכוון לתלמידים שהפסיקו את
לימודיהם והיו מחוץ למסגרת בית ספר.

01:20:56:06 01:20:49:08

לכן מס' התלמידים גדל מאוד. סידרתי
את בית הספר, עשיתי עבודה מצוינת.

01:21:04:07 01:20:56:11
ואז יום אחד, פתאום אמרו לי שמחפשים
אותי. חששתי שהולכים לכלוא אותי,

01:21:09:13 01:21:04:09
אבל אמרו לי שמנגיסטו
היילה-מריאם בחר בי והזמין אותי.

01:21:16:11 01:21:09:16
כששאלתי על מה נבחרתי,
ענו לי כי אני חבר במפלגה.

01:21:22:00 01:21:16:24
כך שהייתי צריך לנסוע לאדיס אבבה
היו שבעה אנשים...

01:21:25:03 01:21:22:03
רגע, יש לך תמונה מאותה
תקופה שבאמב-בר?

01:21:31:13 01:21:25:12
כן, יש לי תמונה מאמבו-בר
יחד עם פרנג'ים שבאו לבקר שם.

01:21:34:01 01:21:31:17
האם תוכל להראות לנו אותה?
כן, בטח.

01:21:41:20 01:21:35:04
היו באים לשם תיירים יהודים.

01:21:55:23 01:21:42:04
לביתא-ישראל היה אסור לפגוש מבקרים
יהודים כי חוששים שירגלו עליהם.

01:22:01:11 01:21:56:02
לנוצרים מותר להיפגש
עם המבקרים היהודים.

01:22:07:00 01:22:01:19
אבל אחרי שאני עברתי לאבו-בר,
שאלתי מאיזו סיבה אוסרים עליהם.

01:22:09:23 01:22:07:07

הינה כאן התמונה.
-תרים טיפה למעלה.

01:22:18:06 01:22:10:05

אמרתי שאני אקח אחריות
ושלא תהיה בעיה,

01:22:24:08 01:22:18:21

שיהודים יפגשו את המבקרים.

01:22:30:00 01:22:24:17

המבקרים שמגיעים לשם מאמריקה,
מישראל, נותנים ליהודים כסף.

01:22:36:07 01:22:30:07

לכן אני לקחתי אחריות שיפגשו אותם.
בסוף אושר שיוכלו להיפגש.

01:22:41:03 01:22:36:08

כשהפרנג'ים באים נותנים
להם מכתבים וכל מני דברים.

01:22:49:09 01:22:41:05

מה היו התחושות שלך כיהודים בעצמך,
מה אתה חושב על הקהילה שלך?

01:22:53:13 01:22:49:11

מצד אחד אתה חבר במפלגת השלטון,
מצד שני אתה יהודי בעצמך.

01:22:57:21 01:22:53:18

איך אתה מתמודד עם הנגדיות הזו?

01:23:05:10 01:22:57:23

אני הייתי מאמין בהיותי אתיופי.
עניין הדת לא היה בסדר העדיפויות שלי.

01:23:12:02 01:23:05:22

אפילו כשהיינו מלמדים,
היינו מלמדים שאלוהים לא קיים.

01:23:18:21 01:23:12:15

הייתי צוחק על דתות.
לכן לא היה לי רצון שילכו לישראל.

01:23:27:03 01:23:19:02

אתיופי צריך להאמין בהיותו אתיופי,
אבל אם מישו רוצה ללכת, זו החלטה שלו.

01:23:32:05 01:23:27:07

הייתי נותן מכתב מלווה
למי שרוצה ללכת.

01:23:41:04 01:23:32:08

הייתי מייעץ להם לפי הדרך שאתה
מאמין בה? היית מייעץ להם לא לעזוב?

01:23:47:00 01:23:41:25

כן, בעיקר לאלה שהיו להם
תפקידים ונמצאים במקומות טובים.

01:23:49:14 01:23:47:02

אבל אם הם בכל זאת רוצים לעזוב,
זו החלטה שלהם.

01:23:59:20 01:23:51:05

אחזור להזמנה מאדיס אבבה,
ממחוז גונדר, נבחרו שבעה אנשים.

01:24:07:13 01:23:59:22

מלקו טפרה, מושל מחוז גונדר,
יו"ר ועד החקלאים,

01:24:13:12 01:24:07:22

יו"ר ועד ארגון לענייני נשים,
יו"ר ועד ארגון לענייני צעירים,

01:24:20:13 01:24:13:23

אני, נציג ביתא-ישראל,
נציג ה"הקימנטים",

01:24:24:02 01:24:20:15

כל אחד בתפקידו, נבחרו שבעה נציגים
ונסענו לאדיס אבבה.

01:24:28:00 01:24:24:05

נסעתם לאדיס אבבה
יחד עם המשפחות שלכם?

01:24:36:11 01:24:28:03

לא, נסענו לבד. נתנו לנו שתי

אפשרויות או טיסה או לארגן לנו רכב.

01:24:43:22 01:24:36:13
קיבלנו רכב ונסענו. כשהגענו לשם,
קיבלו אותנו כמו נשיאים,

01:24:48:13 01:24:43:25
ליוו אותנו באופנועים
עד למתחם השליט.

01:24:51:02 01:24:48:16
ישר נכנסו לבית הנשיא.

01:24:58:11 01:24:51:05
מה אתה זוכר במיוחד מכל
האירוע הזה, איך הרגשת שם?

01:25:06:25 01:24:58:14
פחד!, מעמיד פנים שאני שמח
אבל בתוך תוכי אני מפחד.

01:25:12:16 01:25:07:02
כי אין אימון, לא מאמינים באף אחד.
אחד שרואה שאני מסתדר,

01:25:18:23 01:25:12:20
יקנא ויכול להעליל עליי עלילות שווא.
לכן כל יום וכל הזמן יש פחד.

01:25:24:10 01:25:19:03
וכשאת אומרת מילה,
מתפרשת לכל מני דברים.

01:25:29:11 01:25:24:15
לכן חושש שיאשימו אותי במשהו.

01:25:34:23 01:25:29:16
בעצם נכנסנו לבית הנשיא
והוא (מנגיסטו) בעצמו קיבל אותנו.

01:25:39:12 01:25:35:02
איך הייתה הקבלת פנים?
מה אתה זוכר מזה?

01:25:47:15 01:25:39:17
למעשה תמיד רציתי לראות אותו מקרוב,

כשהוא בא לקבל אותנו,

01:25:51:20 01:25:47:18

בגלל שהיינו הרבה,
לא יכולתי להתקרב אליו.

01:25:57:05 01:25:51:22

גם בחדר אוכל, בגלל שזה היה חדר
אוכל גדול, לא יושבים קרוב אליו.

01:26:02:09 01:25:57:11

אבל אני בכוונה ישבתי לידו.
כי רציתי לראות אותו.

01:26:05:18 01:26:02:12

ישבתי סביב השולחן שלו. עזבתי
את האוכל והתחלתי להסתכל עליו.

01:26:11:14 01:26:05:22

אני רואה אותו והוא לא נראה
אתיופי, נראה סודני, ממש שחור.

01:26:21:20 01:26:12:13

הוא יושב שם אבל הוא שקוע במחשבות.
הוא לא אכל מספיק אך הפסיק לאכול.

01:26:27:02 01:26:21:23

הוא רק חושב. הוא עישן סיגריה אחת
הביאו לו גם קפה.

01:26:39:21 01:26:27:08

הוא מחכה שאחרים יסיימו לאכול
כי אם הוא קם כולם קמים אחריו.

01:26:43:20 01:26:39:24

כולם סיימו ונכנסו לאולם הכנסים.

01:26:47:11 01:26:43:23

יש לו מאבטחים שיושבים איתו?

01:26:52:16 01:26:47:15

יש את השרים הקרובים שלו
שיושבים לידו וזהו.

01:26:56:08 01:26:52:23

מאבטחים לא נכנסים לשם,

הם מאבטחים בחוץ, מסביב למתחם.

01:27:01:07 01:26:56:12

שומרים בחוץ עם נשקים.
אבל לא נכנסים לאולם.

01:27:07:24 01:27:01:16

באולם, הוא יושב בקדמת הבמה
ואנחנו על כסאות מולו, מתחת לבמה.

01:27:12:10 01:27:08:04

כשאתה רואה אותו מקרוב,
איזה בן אדם ראית?

01:27:34:17 01:27:12:17

אני חשבתי שהוא נראה יפה,
אבל היה די מכוער,

01:27:43:10 01:27:34:22

חשבתי אנשים כמוהו
לא יכולים להגיע למעמד כזה.

01:27:50:19 01:27:43:18

אבל הוא תמיד דרוך ומוכן,
כאילו שהוא מתכוון לעוף באוויר.

01:27:55:23 01:27:51:01

כלומר?
-פשוט כמו שאומרים מוכן למשימה.

01:28:06:03 01:27:56:02

הוא כאילו נמצא בהיכון. לחוץ.
כשהוא דיבר אלינו,

01:28:17:17 01:28:06:08

ראיתי אדם עם מלא ביטחון עצמי,
שיכול לעשות הכל,

01:28:24:08 01:28:17:19

שאין אף אדם שיכול למנוע ממנו.
יכולת הדיבור שלו מרשימה ומעל כולם.

01:28:32:05 01:28:24:14

מדבר מאוד ברור. אמר לנו, המדינה,
אתיופיה, נמצאת בידיים של כולנו

01:28:37:20 01:28:33:03

לא רק בידיים שלי.
אתם קיבלתם אחריות.

01:28:42:09 01:28:38:02

אמר לנו לא לפחד ולדבר
מה אנחנו עושים ולא להסתיר.

01:28:50:14 01:28:42:15

אבל בתוך האולם אף אחד לא משמיע
קול מתנגד. כולם אומרים אמן אמן.

01:28:55:04 01:28:50:16

אם היו קולות ביקורתיים, היו נהרגים?

01:29:03:25 01:28:55:07

אחר כך מתפזרים ומתחלקים לקבוצות
קטנות, בקבוצה שלי היה שר החינוך,

01:29:10:16 01:29:04:03

קראו לו "גוש וולדה". הוא עבד
בעברו בצבא האתיופיה.

01:29:19:04 01:29:11:02

הוא אדם נועז ולא מפחד, הוא הציע
בקבוצה, במדיניות הממשלה,

01:29:27:09 01:29:19:08

ניתן קצת דמוקרטיה, אם לא נעשה זאת,
לא עשינו שינוי.

01:29:39:07 01:29:27:12

למשל למושל מחוזי, ניתן קצת כסף
שיעשה בו שימוש, שיקבל החלטות.

01:29:47:24 01:29:39:17

בקבוצה נמצאים שלושה פקידים
שכותבים כל מילה שיוצאת מפיו,

01:29:57:20 01:29:48:01

יש גם טייפ רקורדור שמקליט את הדיון,
מי שמדבר מציג את עצמו וזה מוקלט גם

01:30:03:17 01:29:58:08

בערב הוא (מנגיסטו) מקשיב לכל
ההקלטות לפני שהוא הולך לישון.

01:30:12:22 01:30:03:20
לכן, כשהשר דיבר כך, כולנו נבהלנו.
למחרת כולנו התכנסנו באולם,

01:30:23:04 01:30:13:01
אז מנגיסטו קם מכיסאו, ואמר, עכשיו
מתבהרים לי מה העמדות שלכם.

01:30:30:15 01:30:23:06
מה זאת אומרת, אתם רוצים שנחלק
את אתיופיה, ניתן כסף לכל מחוז

01:30:38:25 01:30:30:19
ושהם יסתדרו לבד? זה מה שאתם
חושבים? עכשיו אני יודע מי אתם!.

01:30:45:25 01:30:39:05
כשהשר שומע את זה, היה לו מבנה ראש
גדול, הוא פשוט נכנס פנימה מכיסאו.

01:30:52:01 01:30:46:11
בדרך כלל היה יושב ליד מנגיסטו.
אמר לו לקום ולדבר.

01:30:59:17 01:30:52:05
הוא קם ואמר שזו הייתה טעות
בשיקול דעת שלו וניסה לתרץ.

01:31:04:20 01:30:59:20
כולנו היינו בטוחים כי למחרת
יהרוג אותו או ישלח אותו לכלא.

01:31:10:09 01:31:05:00
אבל לא נרצח ולא נשלח לכלא. בכנס
השלישי או הרביעי כבר לא היה שם,

01:31:13:10 01:31:10:15
כי ברח מהמדינה.
-הוא פחד?

01:31:17:18 01:31:13:14
כן. עד היום הוא גר בארצות הברית.
היו ימים לא קלים.

01:31:26:23 01:31:17:22

מלקו היה אומר לי...
-ספר לי גם על מלקו.

01:31:29:17 01:31:27:01
איזה בן אדם הוא היה?

01:31:36:22 01:31:29:20
מלקו חוץ מההבדל הפיזי, הוא דומה
למנגיסטו. הוא נועז מאוד,

01:31:49:11 01:31:37:23
יודע לדבר ולנאום ובעל יכולת שכנוע.
קללות ודיבור בחוסר כבוד,

01:31:55:21 01:31:49:21
אלה תכונות של אנשי צבא.
הם היו מקללים ומעליבים.

01:32:02:24 01:31:55:24
הוא היה בא לחדר שלי במלון והיה
אומר לי, תוך כדי שמציע לי בירה,

01:32:11:20 01:32:03:21
ירגה, אם תגיד מילה אחת
על ביתא-ישראל לעיתונאי,

01:32:18:24 01:32:12:05
אפילו בטעות, לא נוכל לחזור לגונדר.
ולנציג ה"קימנטים", מלדה,

01:32:25:17 01:32:19:00
אומר לו, דר' מלדה, לא להגיד מילה
על קימנטים, אם יש בעיה, תגיד לי.

01:32:29:04 01:32:25:20
אם תגיד מילה אחת,
ניפגש בגונדר כשנחזור.

01:32:35:13 01:32:30:00
אנחנו לא מוציאים מילה. אומרים לו,
אדוני אין לנו סיבה לספר שום דבר.

01:32:42:10 01:32:35:16
אנחנו נטפל בבעיות כשנחזור לשם.
סתם לקחו אותנו.

01:32:45:16 01:32:42:13
לכמה ימים נסעתם לשם?
כמה ימים ארכה הועדה?

01:32:49:02 01:32:46:16
זו לא הייתה ועדה רק לפעם אחת.

01:32:52:00 01:32:49:06
היו מזמינים אותנו כל שלושה
שבועות או חודש.

01:32:57:09 01:32:52:04
אני שואלת על הפעם הראשונה שנסעתם
לשם, כמה זמן לקח לכם?

01:33:03:01 01:32:57:24
תראי, בהתחלה הזמינו אותנו,
נתנו לנו את מכתב ההזמנה הזה.

01:33:15:05 01:33:03:15
תעלה אותו למעלה. תקריא לי בבקשה.
תחזיק אותו רגיל שיהיה לך נוח.

01:33:20:24 01:33:15:18
השלטון הצבאי הזמני של החברה
האתיופית, אדיס אבבה,

01:33:25:09 01:33:21:04
תאריך ומס' הזמנה,
למר ירגה זאיסאנו ארטה, גונדר.

01:33:30:23 01:33:26:06
להקמת הרפובליקה העממית
הדמוקרטית האתיופית,

01:33:36:12 01:33:31:02
והתווית הכללים שישרתו את העם,
כלומר, בניית חוקי יסוד,

01:33:43:02 01:33:36:15
והגשת הטיוטה לעם וקבלת תגובות ממנו
ותיקונים ושיפורים בהתאם לתגובות,

01:33:50:11 01:33:43:10
משימה זו מוטלת על ועדה שהוקמה לשם
כתיבת הטיוטה, לפי הסימוכין שמופיע.

01:34:01:08 01:33:50:22
ואתה, כמי שדאג לביטחון המדינה
והגנת גבולותיה, פיתוחה וקדמתה,

01:34:08:25 01:34:01:12
ובכל ניסיון שנעשה לבניית והקמת
אתיופיה החדשה שיחקת תפקיד מרכזי.

01:34:17:24 01:34:09:02
ובכן, נבחרת כחבר בוועדה שתשרטט את
החוקה של המדינה. ואני שמח על מינויך.

01:34:26:21 01:34:18:04
בשם הציבור הרחב של אתיופיה,
מודה לך וסומך עליך שתמלא תפקיד זה.

01:34:30:22 01:34:26:24
אנחנו נקים את אתיופיה
העממית והדמוקרטית!

01:34:37:02 01:34:30:25
ממנגיסטו היילה-מריאם, היו"ר של
השלטון הצבאי הזמני של אתיופיה

01:34:41:15 01:34:37:14
והמפקד העיון של צבא אתיופיה.

01:34:47:08 01:34:42:10
קיבלנו הזמנה זו,
הוכנה מסיבה עבורנו.

01:35:02:16 01:34:48:12
הצטלמנו את התמונות הללו.
-זה מתחם בית הנבחרים?

01:35:10:08 01:35:02:21
כן, זהו המתחם. אחרי המפגש הראשון,
כל פעם קובעים פגישה ונפגשים.

01:35:15:21 01:35:10:13
העבודה שלנו זו לחוקק חוקה.
למשל, בין הנושאים שהיו בו מחלוקות,

01:35:22:21 01:35:15:24
בעניין של נשים, לשאת אשה,

כמה נשים יהיה מותר למוסלמי לשאת,

01:35:29:11 01:35:23:00
לנוצרי מותר רק אחת. לכן, האם לחוקק
חוקים שונים לנוצרים ולמוסלמים

01:35:34:15 01:35:29:16
או חוק אחד לכולם.
דנו הרבה סביב זה.

01:35:36:16 01:35:34:22
מה החלטתם בסוף?

01:35:41:11 01:35:36:21
הוחלט כי יהיה חוק אחד לכולם.
נציגים מוסלמים אמרו,

01:35:49:20 01:35:41:13
כי זה מופיע בהלכה, תוספת
של חכמים ולא מופיע בקוראן.

01:36:01:05 01:35:50:05
הם אומרים, זה כמו שני שטחי אדמה,
באחד מהם זורעים,

01:36:04:10 01:36:01:09
אבל בשני לא זורעים
כי חסר זרעים.

01:36:08:04 01:36:04:25
בסוף העונה, איפה שזרעו
האדמה מניבה הרבה יבול,

01:36:15:10 01:36:08:22
איפה שלא זרעו, האדמה
לא מניבה כלום, וכך גם ענייני נשים,

01:36:19:08 01:36:15:13
אם יהיה לה בעל, יהיו לה ילדים
ואם לא יהיה לה בעל, היא לא תלד.

01:36:24:05 01:36:19:14
לכן חכמים אפשרו לגבר לשאת יותר
מאישה אחת כי זו מצווה לאפשר לה ללדת

01:36:29:14 01:36:24:10

וזה לא יהיה חטא. אבל
אין חובה לשאת יותר מאחת.

01:36:32:13 01:36:29:19
לכן הוחלט כי גם המוסלמים
יישאו רק אישה אחת.

01:36:37:01 01:36:32:23
אז זה אומר באותה תקופה היה מותר
לשאת רק אישה אחת גם למוסלמים?

01:36:41:13 01:36:37:10
כן, כל אזרח אתיופי היה מותר
לו לשאת אישה אחת בלבד.

01:37:07:01 01:36:41:16
אחרי זה הייתי מיועד לתפקיד אחר,
להיות מושל מחוז גונדר.

01:37:17:24 01:37:07:08
קיבלתי מכתב על המינוי, שאני צריך
להגיע לוועדות, שיהיה לי שומר ראש.

01:37:24:21 01:37:18:10
אף פעם לא חלמתי
שאני אעזוב ואעלה ארצה.

01:37:29:14 01:37:25:00
כל החלום שלי היה לעבור את כל
הבעיות שם ולהישאר חי, בריא ושלם.

01:37:32:13 01:37:29:18
איך אנשים רואים אותך אז?

01:37:40:01 01:37:34:01
מפחדים ממני. מפחדים שאכלא אותם,
שאעשה להם רע. כן, הייתי כולא אנשים.

01:37:42:08 01:37:40:05
איזה אנשים היית שולח לכלא?

01:37:48:04 01:37:42:11
כאלה שפוגעים באחרים,
למשל כאלה שהיו פוגעים ביהודים,

01:37:55:15 01:37:48:08

שהיו בונים בתים על אדמת יהודים.
היו כאלה שהיו גורמים עוול ליהודים.

01:38:04:15 01:37:55:18
אני זוכר וועד חקלאים אחד,
היה לוקח מהיהודים אפילו חסה.

01:38:10:14 01:38:04:19
היה לוקח מהם פחם שהם הכינו.
אז באו אליי אנשים,

01:38:15:14 01:38:10:19
סיפרו לי אפילו שהוא
לקח ציוד של בית ספר.

01:38:21:12 01:38:15:19
הוריתי את משטרת המחוז לכלוא אותו,
אז הייתה לי סמכות

01:38:26:21 01:38:21:16
לכלוא את מי שאני רוצה. אני רק
צריך להגיד תכלאו אותו וכך ייעשה.

01:38:30:22 01:38:27:01
הביאו אותו לכלא ואמרו לחכות עד
שאני מגיע לשם ואתן להם הנחיה להמשיך.

01:38:34:04 01:38:31:04
אני נסעתי לאדיס אבבה,
הייתי שם שלושה שבועות,

01:38:39:22 01:38:34:07
והאסיר נשאר בכלא עד שחזרתי.
כשחזרתי, קראו לי וסיפרו לי עליו,

01:38:43:12 01:38:39:24
אמרתי: טוב שהוא נכנס לכלא.
שאלו אותי, למה?

01:38:49:07 01:38:44:14
עניתי להם, הוא הרס
את בית הספר ב"גדביה",

01:38:53:04 01:38:49:10
נתן את השולחן למי
שמוכרת בירה אתיופית,

01:38:58:13 01:38:53:16
את הארון לקח לעצמו הביתה והפך
אותו לארון בגדים ונועל את נשקו בו.

01:39:03:15 01:38:58:21
האסיר הודה והוסיף שעשה זאת
כי לא היה לו איפה לשים אותם.

01:39:06:05 01:39:03:17
הסוהרים אמרו
שזו עברה חמורה,

01:39:10:15 01:39:06:11
הגדירו את העברה כמו
לחתור תחת השלטון.

01:39:15:01 01:39:10:24
ציוויתי עליו להחזיר את כל
הרכוש שלקח, הביא אותם למחרת.

01:39:18:12 01:39:15:05
שחררתי אותו על תנאי
שהוא לא יגיע ל"צדא".

01:39:22:01 01:39:18:25
הייתי עושה הרבה דברים
לכן רובם מפחדים ממני.

01:39:28:07 01:39:22:13
יש גם לא מעט ששמחים מעבודתי.
הם אומרים שזה טוב בשבילם.

01:39:31:11 01:39:28:11
מה עוד אתה זוכר?
-בקשר למה?

01:39:37:20 01:39:31:25
בקשר לתפקיד שלך
והסתכלות הציבור עליך?

01:39:42:21 01:39:37:24
מבחינת הציבור, רוב היהודים כבר
ברחו, רק הנוצרים נשארו שם.

01:39:51:24 01:39:43:17

הם מפחדים ממני, גם אלה שלפני
שקיבלתי את התפקיד היו חברים שלי,

01:39:55:24 01:39:52:04
לא מדברים איתי כמו מקודם,
כי הם מפחדים ממני.

01:40:06:11 01:39:56:06
הם חוששים לדבר לידי, כי אם קורה
משהו אני מיד מביא אותם למעצר.

01:40:09:23 01:40:06:17
למשל, אם קורה מה?

01:40:15:09 01:40:10:03
למשל, אם אומרים שהם עשו עברה
כלשהי, אני לא מאפשר להם ערבות

01:40:19:00 01:40:15:12
מיד מורה שיעצרו אותם
וייקחו אותם לכלא.

01:40:20:17 01:40:19:03
מי שופט אותם בכלא?

01:40:28:11 01:40:21:01
יש אחראים לכך, כמו וועד החקלאים
ועוד גורמים. הם מחליטים.

01:40:32:06 01:40:28:17
כך בעצם פעלתי במהלך עבודתי.

01:40:36:24 01:40:32:12
מישהו שהכנסת לכלא הוצא להורג?

01:40:41:22 01:40:38:12
למה את מתכוונת?
-שהוצא להורג כעונש.

01:40:56:15 01:40:43:01
כעונש אף אחד לא נהרג. אבל לקראת
הסוף, מה שגם גרם לי לשנות את דעתי,

01:41:07:10 01:40:58:07
כמו שאמרתי מקודם, כבר קיבלתי
מכתב על התפקיד כמושל מחוזי,

01:41:13:20 01:41:07:20
כבר נבחרו אלה שיהיו תחתיי
והסגן שלי. אז כולם התחילו לקנא בי,

01:41:16:09 01:41:13:23
גם החברים הקרובים שלי.

01:41:22:17 01:41:17:02
איך אתה יודע שהם מקנאים בך?
אלו שיניים ראית כתוצאה מכך?

01:41:31:22 01:41:23:11
הם מחפשים אותי, מחפשים
אצלי עברה חמורה, טעויות גדולות.

01:41:40:05 01:41:32:05
שנית, ראיתי את זה במעשי,
כי פעם אחת נמצא אדם ירוי,

01:41:48:20 01:41:40:10
ומת תוך כדי טיפול רפואי. לפני זה,
פגשנו אותו ואת החברים שלו,

01:41:55:13 01:41:48:25
שבדרך כלל משתכרים וזורקים אבנים
על בתים. היינו אני וחבר שלי.

01:41:59:12 01:41:56:01
לקחנו אותם וכלאנו אותם.
אחד מהם ברח לנו.

01:42:02:20 01:41:59:15
ההוא שברח לנו נמצא ירוי
ומת בבית חולים.

01:42:08:14 01:42:03:03
אמרו עלינו שאנחנו הרגנו אותו.
אבל אנחנו לא היינו מעורבים במעשה.

01:42:17:16 01:42:08:21
אבל תפסו אותנו. בגלל
שאנחנו חברים במפלגת השלטון,

01:42:22:06 01:42:17:21
לא שמים אותנו בכלא כמו אחרים.

01:42:27:14 01:42:22:12
מי מכניס אתכם לכלא, הרי אתם
בעלי סמכות, מי נמצא מעליכם?

01:42:33:09 01:42:27:18
השוטרים שמים אותנו שם
כהשגחה עלינו, לביטחוננו,

01:42:38:07 01:42:33:19
כי אם יימצאו אותנו קרוביו
של ההרוג, יהרגו אותנו.

01:42:42:06 01:42:38:18
לא מחזיקים בנו כאסירים
אלא כמי שמגנים עלינו.

01:42:48:10 01:42:42:14
איך הם פונים אליכם כשבאים
לקחת אתכם לכלא?

01:42:55:23 01:42:48:15
הם לא באים ואומרים לי בוא לכלא
אלא באו למקום עבודה שלי,

01:43:00:10 01:42:56:04
שאלו אותי על האירוע,
אמרתי להם מה שאני יודע

01:43:07:00 01:43:00:15
ושאני לא מעורב במותו של האיש. אמרו
לי שהאיש שכלוא אמר להם שאני מעורב

01:43:11:01 01:43:07:05
לכן האם ביצעתם את המעשה או לא?
האם יריתם או לא?

01:43:16:22 01:43:11:05
ענינו שלא ירינו כדור. אז הציעו
לנו לנסוע לגונדר ולא להישאר ב"צדא".

01:43:20:17 01:43:17:02
נסענו לגונדר.
-הם אמרו לכם כך כעצה?

01:43:25:15 01:43:20:22

כן, זו הייתה עצה.
אבל בעקיפין אנחנו כמו אסירים.

01:43:29:22 01:43:25:17
אם תישארו בצדא,
הכפרים ירו בכם כנקמת דם.

01:43:36:02 01:43:30:03
אמרו, לכן, אתם תלכו לשם,
נדאג למשפחות שלכם.

01:43:42:24 01:43:36:12
החברים שלי העידו שאני
ביציתי את המעשה.

01:43:50:14 01:43:43:14
שוטר הראה לי את העדות שהם נתנו.
עכשיו הבנתי את הכל.

01:43:54:04 01:43:50:24
אמרתי לעצמי, מעכשיו זו לא
יכולה להיות המדינה שלי,

01:43:58:11 01:43:54:08
אני לא עם האנשים שלי.
הכל היה שקר ולא אמת.

01:44:00:18 01:43:58:15
לכן, החלטתי לעזוב את המדינה

01:44:04:22 01:44:00:21
שמרו על המשפחה שלך?
כן, עליהם שמרו היטב.

01:44:07:21 01:44:05:02
ניסו לפגוע בהם?

01:44:11:01 01:44:08:01
לא, אבל גם אם היו באים,
היו להם שומרים.

01:44:21:20 01:44:12:04
לבסוף שוחררתי. כעת מסתובב עם נשק.
ביקשתי לעבור לאדיס אבבה.

01:44:28:12 01:44:22:00

איך שחררו אותך?
-כי הוכח שלא ביצעתי את המעשה.

01:44:31:02 01:44:28:17
איך הוכח שלא ביצעת?

01:44:34:01 01:44:31:11
הכלי נשק שהיה עלי נבדק,
האקדח שנשאתי.

01:44:40:14 01:44:35:07
העדים בידו את העדות
כי הוכח שלא היו במקום בזמן האירוע.

01:44:45:00 01:44:41:14
אחרי שהוכיחו את הדברים
האלה שחררו אותי לחופשי.

01:44:52:18 01:44:46:02
אחרי ששוחררתי ביקשתי להחליף בית
ספר, גם הם תמכו בי, למען האמת.

01:45:00:06 01:44:53:12
באתי לאדיס אבבה. שובצתי באדיס אבבה
בבית ספר שנקרא "אתיופיה תתקדם".

01:45:07:10 01:45:00:09
זה בית ספר ענק. לא ידעתי
איך לנהל את בית הספר.

01:45:13:01 01:45:07:16
אבל אני באתי לאדיס אבבה
כדי לעזוב את אתיופיה ולא לגור שם.

01:45:15:07 01:45:13:06
באת לאדיס אבבה עם המשפחה שלך?

01:45:19:24 01:45:15:10
כן, הבאתי אותם איתי.
מכרתי את הכל, הכלים והבית.

01:45:29:04 01:45:20:02
אחרי הגעתי לאדיס אבבה, פגשתי
אמריקאית שדואגת ליהודי אתיופיה.

01:45:35:08 01:45:29:08

היא עמדה לצידי בכל מצב.
מצד השלטונות אין לי בעיות

01:45:38:21 01:45:35:10
כי כל השרים חברים שלי,
נפגשים באספות וועדות.

01:45:45:17 01:45:38:23
לאחר מכן סדרו לי מלגת לימודים לארה"ב.
כשהראיתי להם את זה, שמחו מאוד,

01:45:48:23 01:45:45:20
כל אחד מהם ביקש ממני
לקחת לו את הבן שלו.

01:45:51:09 01:45:49:01
חוץ מזה אף אחד מהם לא התנגד.

01:45:55:18 01:45:51:14
הם לא חשדו שתברח משם?

01:46:00:23 01:45:55:21
לא, השרים לא היו ברמה כזו
לרצות להזיק לי לכן מאוד שמחו.

01:46:07:19 01:46:00:25
רק ביקשו שאקח להם ילדים שלהם.
לא הייתה לי בעיה לסדר את הכל.

01:46:14:23 01:46:08:18
חוץ מבעיה אחת גדולה, הבן הבכור שלי
הוא היה רב סרן, בעל תפקיד משמעותי.

01:46:21:19 01:46:16:18
הוא בתוך הפוליטיקה
ולא יכול לקחת אותו איתי.

01:46:32:10 01:46:22:19
הכנתי מסמך שיקרי, שהוא
מתחת לגיל 17, שהוא נכה ברגל.

01:46:37:05 01:46:33:10
הוצאתי את המסמך מוועד החקלאים.
-לבן שלך?

01:46:42:02 01:46:37:09

כן. הבאתי את המסמך לאדיס אבבה,
הראיתי אותו למשרד

01:46:46:05 01:46:42:04
האמון ברישום אוכלוסין
וקיבלתי מסמך חדש בהתאם.

01:46:51:03 01:46:46:09
המפקד של הבן שלי הוא חבר שלי,
ביקשתי ממנו לשחרר את הבן שלי

01:46:58:14 01:46:51:14
כי אחותו חולה. מיד התקשר לבן שלי
ואישר לו לצאת הביתה.

01:47:00:16 01:46:58:18
בני הגיע מיד במסוק.
-איפה הוא היה אז?

01:47:03:05 01:47:00:18
הוא היה בגונדר.
הוא בא במסוק.

01:47:09:01 01:47:05:09
אמרתי שהוא לא יחזור לצבא יותר
הוא שאל איך הוא יכול לא ללכת.

01:47:12:09 01:47:09:04
אמרתי לו שהוא ייכנס לרופא
והרופא ייתן לו מסמך.

01:47:19:05 01:47:13:17
לקחתי אותו לרופא אבל אמרו לנו
שהוא צריך אישור מהצבא.

01:47:29:09 01:47:19:17
הלכתי למפקד זרוע היבשה,
קולונל איילה,

01:47:31:13 01:47:29:13
וביקשתי ממנו שייתן לו
אישור להיכנס לרופא.

01:47:34:12 01:47:31:18
הוא בעצמו בא לרופא
ונתן לו אישור לקבל אותו.

01:47:39:14 01:47:34:15
אתה לא מפחד כשאתה מדבר איתם כך?
כי אין אמון בין אנשים, כדברך.

01:47:43:12 01:47:39:16
את צודקת אבל זה תלוי
בטיב היחסים עם אותו בן אדם,

01:47:46:25 01:47:43:14
יש כאלה שאני מרגיש קרוב אליהם
ויש כאלה שלא.

01:47:58:01 01:47:47:03
אמו של הרופא עובדת בבנק
והפכה להיות חברה טובה של אשתי.

01:48:05:00 01:47:58:09
הן הולכות לבית קפה ביחד,
מסתובבות בעיר בזמן הפנוי.

01:48:07:18 01:48:05:02
הן חברות מאוד קרובות.
האישה שאלה את אשתי,

01:48:13:09 01:48:07:20
במה הייתה רוצה שתעזור לה.
אז אשתי סיפרה לה על הנושא הזה.

01:48:20:15 01:48:13:11
דיברנו על זה איתה והלכנו לרופא,
פגשתי אותו במרפאה.

01:48:24:24 01:48:21:01
סגר את המשרד ושאל אותי מה אני רוצה
לעשות. סיפרתי לו הכל.

01:48:30:21 01:48:25:03
שאני רוצה לקחת את בני לחו"ל,
והצבא לא ייתן לו אישור לכך.

01:48:37:21 01:48:30:25
לכן, עד שאני אסיים את התהליך שבני
יקבל אישור לזמן ארוך לטיפול רפואי.

01:48:47:01 01:48:37:25

הרופא אמר שאין בעיה עם זה. רציתי להוציא אישור כנכה אבל בני התנגד.

01:48:53:01 01:48:47:05
כי הוא חשש כי אם לא יסתדרו העניינים ולא יטוס לחו"ל,

01:48:59:15 01:48:53:02
הוא יאבד את הדרגות שלו.
אז הרופא אמר, אם לא אישור כנכה,

01:49:07:24 01:48:59:20
שיקבע לו כל פעם בדיקות אחרות כל כמה זמן, כמו בדיקת דם וכו'.

01:49:14:24 01:49:08:06
ואז ביקשו ממנו להתחתן עם מישהי. כי צריך לעשות טובה למי שעושה לך טובה

01:49:19:13 01:49:15:02
סיפרתי לאמריקאית על הבחורה.

01:49:20:19 01:49:19:16
בת של מי היא?

01:49:26:05 01:49:20:21
אחיינית של הקולונל שבא איתי לרופא כדי לתת לבני אישור.

01:49:30:15 01:49:26:07
האמריקאית אמר לי, שאביא איתי את הבחורה גם.

01:49:34:20 01:49:30:20
ושוב הקולונל ביקש ממני לקחת לו את אחד הבנים שלו, כבן שלי.

01:49:40:23 01:49:34:23
גם על זה סיפרתי לאמריקאית, והיא אמרה לי גם אותו לרשום.

01:49:47:06 01:49:41:02
בסוף, כל אחד צריך לגשת, לחתום ולקבל את הדרכון.

01:49:55:08 01:49:47:15

אם ייקח ייראו את הילד.
לכן ביקשתי מישהו שיהיה ערב.

01:50:01:00 01:49:55:13
הוא יכנס לכלא אבל נשלם שוחד
ונוציא אותו.

01:50:07:14 01:50:01:04
אני לא מבינה, אתה מוציא את הדרכון...
-אני מוציא את הדרכון במחלקת ההגירה.

01:50:14:19 01:50:07:24
מי שמוציא דרכון צריך לקבל
את הדרכון ביד ולחתום.

01:50:21:18 01:50:14:23
אחרת צריך לקחת איתו ערב,
לכן אם הילד ילך, יראו אותו

01:50:27:21 01:50:21:20
וזה לא תואם עם מה שסיפרנו עליו.
לכן מי שערב יכול לחתום

01:50:31:18 01:50:27:23
אבל הוא ייתפס בסוף.
כשחיפשנו ערב,

01:50:34:17 01:50:31:21
אמא של הבחורה אמרה
שהיא תהיה ערבה לילד.

01:50:37:13 01:50:34:19
אמרנו לה
שלא כדאי לה כי ייכלאו אותה.

01:50:39:24 01:50:37:16
היא ענתה שהכל בסדר
והיא תדע איך לצאת מזה.

01:50:42:20 01:50:40:02
אמרתי, טוב, בסדר.

01:50:52:18 01:50:42:22
בהתחלה שלחנו את הבן שלי עם אשתו,
שתי בנותיי, בווקט ופריהיווט עם הבת שלה.

01:50:59:21 01:50:52:20
את החמישה לווינו לטיסה. עד שהמטוס
המריא, לא האמנתי שזה יקרה במציאות.

01:51:06:11 01:51:00:00
אשתי מאוד התרגשה.
אנחנו נשארנו מאחור.

01:51:13:24 01:51:06:15
אנחנו טסנו שבועיים לאחר מכן.
עד שהמראנו גם לא האמנתי.

01:51:22:23 01:51:15:01
היו עוקבים אחרינו. במיוחד אחד
מקרובי המשפחה שלי, שכיום גר בארץ,

01:51:29:16 01:51:23:08
היה שואל אותי, איפה המפקד,
איפה המפקד כי הוא חשד.

01:51:35:11 01:51:29:19
לבסוף הכל הסתדר והגענו לארץ.

01:51:40:02 01:51:36:14
העלייה לא הייתה ישירה.

01:51:45:16 01:51:40:04
טסנו מאדים לג'דה,
מג'דה לפרנקפורט,

01:51:50:14 01:51:45:19
מפרנקפורט לניו יורק,
ומניו יורק לתל אביב.

01:51:55:20 01:51:50:22
כמה זמן גרתם באדים אבבה עד העלייה?

01:52:00:06 01:51:55:22
כשלושה ארבעה חודשים.
לא נשארנו שם הרבה.

01:52:05:14 01:52:00:08
את בית הספר, אחרי שמינתי סגן
והעברתי לו, לא חזרתי לשם יותר.

01:52:09:21 01:52:05:22

כך עלינו לארץ בעצם.

01:52:13:04 01:52:10:19

אני מודה לך מאוד, ירגה.

01:52:22:21 01:52:15:12

שאלה אחרונה שלי אליך היא, למה אתה מתגעגע הכי הרבה באתיופיה?

01:52:26:17 01:52:25:04

יש?

01:52:40:11 01:52:29:22

אני מתגעגע לחברה, לתרבות שכל אחד שואל לשלומי של האחר,

01:52:44:15 01:52:40:15

חוץ מזה אין יותר דברים

שמתגעגע אליהם.